

SEKSUALPOLITIK

4. Årg. | 1/februar
1976
nr. | 5 KR.

Selvhjælp — Kvinder som
arbejdskraftsreserve —
Tilbageblik på kvindeåret

REDAKTIONEN:

Lene Lyngsie, Birgitte Gravesen, Bente Clod, Helle Jarlmoose, Jeanette Schellenberg, Finn Mikkelsen, Christian Kampmann, Ole Nørlyng, Allan Sørensen og Peter Schmidt.

TEGNINGER:

Claus Rønn

Foto: Lene Lyngsie

Forside: Allan Sildebrandt

Redaktører:

Jeannette Schellenberg (ansv.)
Finn Mikkelsen

Sats:

Roberta

Tryk:

Eks-skolens Trykkeri
Nørrebrogade 5C
2200 — Kbh. N.

Bladet Seksualpolitik

Århusgade 42, 5. tv.
2100 København Ø
Tlf. TR. 4303

Abonnement på bladet Seksualpolitik kan tegnes ved at indsende 25 kr. på postgirokonto nr. 7 25 11 14, til Bladet Seksualpolitik, Århusgade 42.5.tv., 2100 København Ø, Danmark.

BLADET SEKSUALPOLITIK

sælges hos:

København:

Reitzels Boghandel, Nørregade 20.
Informations Kiosk, Demos, Arnold Busck, Munksgård, Pocket Bogladen, COq, Peter Hvidtfeldtstræde 16.
RUC's boghandel Roskilde

City-Kiosken Algade 5

Handelshøjskolens boghandel

ÅRHUS

Husets Bogcafé, Vester Allé 15.

VIBORG:

Anarkistisk Boghandel, Gothersgade 27.

ESBJERG:

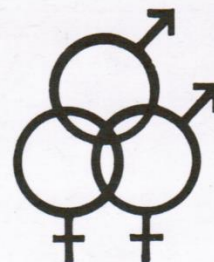
Esbjerg Bogcafé, Exnersgade 61, 6700 Esbjerg.

OSLO:

I. Tronsmo A6S, Postbox 6897, St. Olavsplass, Oslo 1, tlf. 20 25 09.

STOCKHOLM:

Bokcafé Morianen, Drottninggatan 19, og RFSL Klubb Timmy, Timmermannsgatan 24.

NU GÆLDER DET OM AT BLIVE VED

»Kvindeåret« satte os tyve år tilbage i tiden. Vi har mistet flere fundamentale rettigheder (moderskabsydelsen, børnetilskuddet for de 16-18-årige) og risikerer at se andre (abortloven) forsvinde. Kvindekampen må kæmpes på flere forskellige fronter, synlige og usynlige. En af vores fronter er den udadvendte, bevidst politiske front. Både i de etablerede partier — hvor vi har så svært ved at gøre os gældende. Og på mere utraditionel vis ved at bekæmpe ekspertvældet og specialiseringen, ved at udbrede vores samværsformer og vores oplevelse af virkeligheden.

Helt fra vi er små lærer vi at adskille begreber som kultur, seksualitet og politik. Krop og intellekt bliver skilt ad, voksne og børn, mænd og kvinder. Det er ikke så mærkeligt at vi selv blir forvirrede og brudstykkeagtige indeni. Men som kvinder får vi ofte en ekstra chance gennem børnene til at få alle de løse ender knyttet sammen igen. Vi bliver tvunget til at tage stilling til den brudstykkeagtige virkelighed fra eet samlende centrum: hjemmet. Vi bliver konfronteret med lægen, læreren, advokaten, skrankepaven, socialrådgiveren, psykologen og måske sexologen, i kraft af at hjemmet skal fungere. Vi har fået en enestående viden og indsigt i forhold til eksperterne, fordi vi kender sammenhængene og de fælles berøringspunkter i stedet for forskellighederne.

Vi må kræve af politikere, jurister, læger og psykologer at de ser den enkeltes problemer og sygdom i en større, kulturel og politisk sammenhæng. Vi må forvente af dem, at de tager stilling til deres egen kønsrolle og seksualitet. Der er ikke tale om at krænge sig ud offentligt — kun overfor sig selv.

En anden front, den første, vi oplever, er fronten indeni os selv. Denne front er nok den, der hidtil er blevet sat mest under lup. Kvinder har sagt kvindekamp på alle de måder, de kan komme i tanker om. En hel kultur er opstået på denne kollektive bevidsthed, der er en kendsgerning for kvinder over hele verden.

En tredje front er den, der ligger for enden af tunnelen.

Fremsynede mennesker begyndte allerede for længe siden at spørge hvordan hun egentlig ser ud — denne skabning, der faktisk er et menneske, men aldrig har fået lov til at være det. Hvordan ser definitionen på kvinden ud, hvis hun selv skal skabe den? Kvinder er begyndt at indkredse sig selv. Alle de nye udtryk er værdifulde alene ved at være dele af det nye kvindelige univers. Det univers, som flere og flere kvinder lever på idag.

Under processen med at udtrykke den front, vi har indvendig og den, vi kæmper for at nå frem til, opstår en ny kultur. Referencerammerne sprænges, grænserne overskrides. Kvindekulturen — vores samværsformer, vores diskussioner, tidsskrifter, bøger, film, musik og udstillinger — er en afspejling af de forskellige fronter og en katalysator for dem.

Fleere steder smelter vores fronter sammen med andre seksuelt undertrykte grupper, Bøssernes Befrielsesfront, mandebevægelsen, lesbisk bevægelse og pædofilgruppen. Vi må finde sammen og lade hinanden få indsigt i vores erfaringer, finde vores fælles interesser og finde frem til vores lighedspunkter i kampen i stedet for at dyrke vores forskelle. Det er lighedspunkterne, vi skal overleve på.

Seksualpolitiske hovedpunkter

Følgende punkter opfatter vi som hovedpunkter i kampen for en seksualrevolution:

Kampen mod kapitalismen — vi mener, at monopolkapitalismen og den private ejendomsret er den største hindring for en seksualrevolution i dag. Derfor må vi kæmpe for et socialistisk Danmark. ●

Seksualrevolutionær produktionsmåde — al diskriminering mod kvinder og homoseksuelle skal fjernes. Overalt i samfundet må der skabes en åben og naturlig støtte til de homoseksuelle, sådan at de ikke på nogen måde føler et behov for at skjule deres seksualitet. Begge køn skal være ligeligt repræsenteret i alle samfundsled. Formålet med at begge køn arbejder ude, hvis de ikke har anden indtægt derhjemme, er at skabe politisk bevidsthed gennem arbejdet på arbejdspladsen, at give så mange mennesker som muligt økonomisk selvstændighed og at reducere arbejdsugen til et minimum for at hjemmelivet kan forbedres. Vi mener, at egen indtægt er en forudsætning for en fri og tilfredsstillende seksuel adfærd. ●

Seksualitet — Vi kæmper for menneskets ret til frit at vælge sin seksualpartner blandt begge køn og i alle alderstrin og uden nogensomhelst form for vold eller tvang. Vi er besluttet på at deltage i kampen mod det eksisterende klassesamfund, som opretholder grænser mellem både klasser og seksualitet. ●

Kernefamilien — er det kapitalistiske samfunds reproduktive enhed («reproduktiv» betyder her både genskabelse af mennesker og genskabelse af det kapitalistiske system). Den undertrykker og begrænser normalitetsbegrebet, som er udgangspunkt for forfølgelse og undertrykkelse af mennesker, der tænker, føler og handler anderledes. Derfor må kernefamilien bekæmpes og andre livsformer etableres. ●

Kvindeundertrykkelse — vi støtter aktivt kvindens kamp mod den personlige og seksuelle undertrykkelse, d.v.s. for bl.a. kvinders økonomiske og seksuelle uafhængighed af nogen bestemt person. ●

Mandeundertrykkelse — det er efter vores mening mandens opgave at frigøre sig fra sin undertrykkende kønsrolle, at forsvare kønskampen, de homoseksuelles kamp og at deltage aktivt i kampen for en seksualrevolution. ●

Kvindens krop tilhører kvinden alene — et frit samfund vil enhver kvinde selvfølgelig have uhindret adgang til præventive midler. Hun vil selv afgøre, om hun vil føde naturligt eller evt. få abort. Kejsersnit, kunstig befrugtning og adoption vil også være reelle valgmuligheder, ●

idet kvinden først og fremmest selv skal kunne bestemme over sin egen krop. ●

Børnenes frigørelse — kampen for bl.a. børns og voksnes økonomiske ligestilling og børns seksuelle selvstændighed bliver helt sikkert en af historiens længste og mest dybtgående revolutioner. Vi kan dog allerede nu medvirke til at udvide børns seksuelle frihed og ansvar. ●

Onani — for at lære sin egen krop og behov at kende er det vigtigt at kunne onanere uden skyldfølelse, afsky, eller mindreværdsfølelse. At kunne nyde onani fuldt ud er, efter vores mening, en forudsætning for et tilfredsstillende samleje mellem ligestillede partnere. ●

Seksualrevolutionens drivkraft — den lesbiske bevægelse, rødstrømpebevægelsen, mandebevægelsen, Bøssernes Befrielsesfront, kollektiv bevægelsen, Børnenes Befrielsesfront, og Wilhelm Reich-tilhængerne udgør efter vores mening hoveddrivkraften i den seksualrevolutionære bevægelse. ●

Ideologi — Vi anser en seksualrevolution som værende uadskillelig fra kampen for en socialistisk produktionsmåde, en ikke-sexistisk kultur og for selv-bestemmende seksuelle forhold. ●

DEN SEKSUELLE UNDERTRYKKELSE

Spørgsmålet om kvindens stilling har været godt stof i den offentlige debat temmelig længe efterhånden. Der har været talt og skrevet utrolig meget om kvindeundertrykkelsens forskellige former. Dog, som man kunne vente det i et samfund, der ser sig i stand til at anlægge en økonomisk betragtning på alle livsområder, har emner som ligeløn, kvindens vilkår på arbejdsmarkedet, kvinden i uddannelsessystemet, hendes mulighed for at avancere til topstillinger etc. som regel været trukket frem på bekostning af spørgsmålet om den seksuelle undertrykkelse. Hvorfor mon?

Mange, fortrinsvis mænd, men også en del kvinder mener ikke, den eksisterer. Vi har jo et fordomsfrit syn på seksuallivet i disse tider, ikke alene må kvinder gerne gå i seng med hvem de har lyst til, de er faktisk lidt tilbage, hvis de ikke har lyst. Og er det ikke helt, hvad jeg havde ventet mig, så bliver det nok bedre med en anden fyr, eller med tiden, når jeg får min eksamen eller et andet job, får børn?

Efterhånden slår vi os til tåls med, at der er et eller andet i vejen med os personlig, og den onde cirkel er begyndt. Følelsen af ikke at være helt rigtig på det seksuelle område slår let over i en generel usikkerhedsfølelse over for mænd, såvel som over for andre kvinder, som formodes at vide, hvad det drejer sig om. Hvis man ikke er så heldig at være etableret i en stabil arbejdssituation, hvilket sjældent er tilfældet, så længe man er uddannelsessøgende og især ikke, hvis man har valgt et universitetsstudium, er der rigtig gode chancer for, at tvivlen og usikkerheden langsomt forgifter ens selvtillid også på dette område.

Syge af at leve sammen med mænd

Hvis vi kigger vor kulturs definition af seksualiteten efter i sømmene, begynder vi at få en idé om, hvad dette et eller andet kan være. I en artikle om kvindens seksuelle fremmedgørelse 1) peger Linda Phelps på nogle årsager til den personlighedssplittelse, der medfører at mange kvinder simpelthen bliver fysisk eller psykisk syge af at leve sammen med mænd 2). Seksuelt set, siger hun, opfatter vi ikke os selv som uafhængige individer, der ser vores partnere som genstande for vores seksuelle begær. Vi forholder os til en falsk fantasiverden, der tilslører vores oplevelse af det seksuelle, fordi den repræsenterer seksualiteten som mænd ser den. Sanseligheden udtrykkes som kvindelig magtesløshed og underkastelse; i litteratur, musik, film gennemspilles det samme tema om og om igen: Kvinden venter, ivrigt, sky, skælnsk, og i pornografiens og fantasiens grænseland bliver hun »taget«. Vi bliver

tidligt låst fast i en definition af kvindelighed som identisk med passivitet og tvinges dermed til at fornægte en masse følelser i os selv, som ikke stemmer overens med kulturens billede af os. Samtidig bliver vi, ligesom mændene, udsat for et bombardement med signaler, der fortæller os at det er kvinder, der er indbegrebet af det seksuelle, at det er mod kvindekrøppen seksuelt begær rettes. De mondæne ugebladsreklamer demonstrerer med al ønskelig tydelighed, at hun har ret 3).

For at overleve den situation har kvinder måttet fornægte og fordreje deres fysiske oplevelser så længe, at de fleste af os end ikke er klare over, hvad vi har ofret. Vi står tilbage med en masse vage symptomer på, at noget er helt forkert. Det kan ytre sig som fysiske symptomer, mavebesvær, hovedpine og alle mulige andre sygdomme, der af en opgivende læge stemples som »nervøse«, eller som overdreven angst i situationer, hvor der ikke objektivt er noget at være så bange for, eller som surhed, træthed, irritabilitet og livslede, en følelse af at studierne, jobbet, husarbejdet kræver langt flere kræfter end dem, man har, så man mest af alt har lyst til at flygte fra det hele.

Jo større forståelse jo mere er vi fanget

Tidligt i den nye Kvindebewægelses historie har vi rettet opmærksomheden mod

mændenes rolle for, at vi bliver holdt fast i en utilfredsstillende situation. Mange af os, de lever i længerevarende forhold til mænd, kan berette om hans forsøg på at forstå og hjælpe, om planer til deling af arbejdet på hjemmefronten, om opmuntning til og opbakning af at vi kaster os ud i aktiviteter uden for hjemmet, om et fællesskab som burde rumme alle muligheder for en god tilværelse. Og ikke så få af os oplever det ubegribelige, at jo større forståelse vi møder, jo mere føler vi os fanget. Efterhånden som de ting, vi kunne rationalisere vores utilfredshed med, forsvinder en efter en og skoen alligevel bliver ved med at gnave, føler vi os mere og mere umulige.

I en orientalsk fabel berettes om en mand, i hvem en slane tager bolig mens han sover. Slangen slår sig ned i mandens mave og overtager kontrollen med hans liv, så manden ikke længere tilhører sig selv. En skønne dag efter at slangen har hersket over ham i en lang periode forlader den ham omsider; men manden ved ikke længere, hvad han skal gøre med sin frihed. Han er blevet så vant til at hans vilje, ønsker og impulser er underkastet dyret, at han har mistet evnen til at ønske, stræbe eller handle autonomt. I stedet for frihed finder han kun det tomme intet, for slangen har, da den forlod ham, taget mandens nye væsen med sig — et væsen, der var resultatet af hans tilpasning til besættelsen. Han står tilbage med den byrdefulde opgave lidt efter lidt igen at gøre krav på det menneskelige indhold, hans liv engang havde 4).

Kvinden som seksualobjekt

Oplevelsen af, hvad det vil sige at være

af Anette Leleur, Rødstrømperne

kvinde, som i løbet af puberteten gradvis omdanner os fra selvstændige mennesker med tillid til vore egne sansninger til i forskellig grad at acceptere rollen som seksualobjekter, er slangen i vores mave. »Et objekt kan ikke være et aktivt, skabende, oprørsk, modigt, ja ikke engang et kærligt væsen. Vores objektgørelse ødelægger ethvert uafhængigt, skabende udtryk for vores egen fysiske, følelsesmæssige og sociale formåen. Seksuelt set overfører det simpelthen aktivitet, kærlighed, attrå, alt muligt til en anden. Og det er summen af de fleste kvinders seksuelle »tilfredsstillelse«. Det seksuelle er noget der sker for os, noget nogen gør ved os — ikke noget vi gør ved nogen» 5).

Hvad der gør det hele uigennemtrængeligt og vanskeligt er, at vi ikke rigtig ved hvad kvinder er, ønsker eller kan gøre. Vores stærkeste følelsesmæssige reference er mænd. Det er dem vi elsker, lever sammen med, drømmer om. Det er deres forventninger til os vi stræber efter at leve op til, deres kvindeopfattelse vi danner vores personlighed ud fra. Hvor altoverskyggende en placering mændene har i vores liv ses bedst af, at en af de største anstødsstene ved den nye Kvindebewægelse for udenforstående har været og er, at den udelukker mænd. Nogle mænd har for længst oplevet, at det er umuligt at bygge et personligt tilfredsstillende forhold til et menneske, de runderkaster sig, og har svært ved at forstå, at vi fysisk og følelsesmæssigt trækker os tilbage fra dem i stedet for sammen at arbejde på befrielsen. De bliver sårede over vores påstand om at de undertrykker os, fordi de ved med sig selv, at de i hvert tilfælde ikke ønsker at gøre det.

De infantile mænd

Problemet er imidlertid, at kvinder og mænd er ofre for en kulturel situation, der gør et harmonisk, frigørende forhold mellem to mennesker af forskelligt køn nærmest umuligt at opnå. Man hører ofte Rødstrømper omtalt som frustrerede mandshadere. Hertil vil jeg sige, at vi nok ikke er mere frustrerede end alle andre mennesker i dette samfund, men at vi i modsætning til flertallet ønsker at hale frustrationerne frem i dagens lys, så det bliver muligt at kikke dem efter i sømmene og bruge dem positivt — og hvad mandshadet angår, er selv mændene nok bedre tjent med et ærligt, håndfast modspil, der giver dem mulighed for at danne et billede af sig selv, fremfor den traditionelle idealdkvindes milde eller humoristisk afvæbnende, eftergivende holdning, som er skyld i, at forbløffende mange mænd kan bevare infantile træk i deres karakter fra vugge til grav uden selv at være klar over det. Få kvinder indser vist, i hvor høj grad de fremelsker og plejer disse træk i deres mænds og sønners karakter som et middel til at binde dem til sig, og først når båndet brister kommer de skjulte følelser op til overfladen i form af et afmægtigt had til *den bestemte mand*, som egoistisk ødelagde deres liv og belønnede al deres »kærlighed« med kulde og utaknemmelig-

hed. Temaet gentages med variationer i de fleste parforhold og er ikke alene økonomisk, men også psykologisk mindst belastende for mændene, fordi de har subjektets plads mens kvinden er objektet. At være subjektet i et forhold vil sige at man i vidt omfang er den, der har magt til at definere de »fælles« oplevelser og værdier lige fra farven på dørmatten og hvad vi skal ha' at spise til hvor tit og hvordan vi går i seng med hinanden. Og den der har overtaget på nogen områder ivl efterhånden let få det på dem alle sammen, hvilket styrker selvtilliden og giver endnu større magt til at trumfe ens egen version af fællesskabet igennem. Som deltager i dette spil starter kvinden med flere handicaps.

Piger opdrages i langt mindre grad end drenge til at bekræfte deres selvfølelse og identitet i udadrettet virksomhed, hvilket vil sige de bliver mindre motiverede til at investere deres energi i en uddannelse og snarere vil søge bekræftelse gennem at engagere sig følelsesmæssigt i partneren. Da der samtidig er tradition for at kvinder gifter sig »opad«, dvs. med mænd der er dem overlegne aldersmæssigt, intellektuelt, uddannelsesmæssigt eller på andre måder, er chancerne for at kvinden kommer til at spille lige så aktiv en rolle i forholdet som manden væsentligt formindskede. Kvinden er den, der søger råd, manden den, der giver dem, hvilket bekræfter dem hver især i deres underlegenheds- respektive overlegenhedsfølelse. Det klassiske forløb i sådan et forhold er, at kvinden efterhånden totalt mister interessen for sex, samtidig med at hendes afhængighed af manden vokser — tragedien for hende er, at hun næsten kun har mulighed for at bryde ud, hvis hun har noget at hægte sig på, mest sandsynligt en ny mand.

En af de vigtigste årsager til, at det ikke med den såkaldte seksuelle frigørelse er lykkedes at bryde dette mønster, er at kvinden uhjælpeligt hænger fast i rollen som objekt i det kulturelt betingede seksualmønster. Hvad det betyder for vores muligheder med hensyn til at skabe os en selvstændig plads i tilværelsen har Birgit Bjerck en stærk analyse af i et essay om det »at have en kvindekrop som udgangspunkt i verden« 6). Kroppen er så at sige vores åbning mod verden, den kanal hvorigennem oplysninger om verden kommer til vores bevidsthed. Men samtidig er den udsat og sårbar over for verdens påvirkninger — dvs. at den måde, vi oplever verden på, og dermed den måde vi kan handle i den på, er afhængig af hvordan verden oplever os og handler med os. Kvindekroppen er i vor tids reklame gjort til en offentlig genstand, og den vises vel at mærke ikke, som den opleves af kvinden selv, men som den fremtræder for mænd: et middel til seksuel tilfredsstillelse. Dette kvindebillede formidles naturligvis ikke kun til mændene, men også til os selv og er med til at bestemme, hvordan vi oplever os selv, andre kvinder og mændene. Vi ser os selv som ting i mændenes verden, ikke som personer, der kan bevæge sig i denne verden på linje med mændene. Det er derfor kvinder ikke har sig selv på samme

måde som mænd; uanset hvor vi befinder os og hvad vi laver, er der ligesom altid en åben dør bag vores ryg, der tillader en imaginær tilskuer at vurdere os.

Kvindens »eget værelse«

At være kvinde betyder at leve i en fundamentalt utryk situation, fordi vi så at sige kulturelt set ikke har fået »eget værelse« endnu, men må nøjes med et hjørne af mændenes. Så længe vi bliver siddende i vores hjørne har vi ingen chancer for at erkende vores situation, endsige ændre den. Et erkendende subjekt er et subjekt i bevægelse, et subjekt der trygt og frit med en naturlig nysgerrighed tør udforske sine omgivelser. Hvilken mulighed har kvinder for at hjælpe hinanden med at genvinde evnen til at færdes frit i tilværelsen?

For det første kan vi bruge den følelsesmæssige orientering mod andre kvinder, som er en af socialiseringsmonsterets utilsigtede virkninger, hvis vi kan nå til at vedkende os den og gennemleve den. Vi er efterhånden mange, der har gjort den erfaring, at der sker en forbausende ændring med en, hvis man i en periode udelukkende lever i et fællesskab af kvinder. Man oplever en følelse af frihed, at man rummer muligheder for og kræfter til at gøre ting, man aldrig tidligere havde drømt om lå inden for ens rækkevidde, at man har lov til at udvide sig af alle kræfter. Alle kvinder burde prøve i mindst et halvt år af deres liv at bo sammen med andre kvinder. Kun på den måde tror jeg vi kan give os selv chancen for i fællesskab at fylde den tomhed, slangen efterlader os med. Det er alt for vanskeligt for ikke at sige umuligt at basere opbygningen af vores nye følelsesmæssige identitet på fællesskab med mænd alene, fordi kønsrøllernes neurotiske anlæg passer sammen så mænd og kvinder låser hinanden fast i dem.

Kønspolitik er ikke mandshad, vi tager ikke afstand fra mænd som sådan. Hvad vi tager afstand fra er de ting der sker i kvinder, når de forholder sig til mænd. ●

NOTER:

1. *Linda Phelps*: Female Sexual Alienation. I: Women. A Journal of Liberation, vol. 3 no. 1. New York 1972.
2. Herom handler *Jessie Bernard*: The Paradox of the Happy Marriage. I: V. Gornick & B.K. Moran: Woman in Sexist Society. New York 1971.
3. Dokumenteres i *Hanne Møller o.a.*: Udsigten fra det kvindelige univers. En analyse af EVA. Røde Hane. København 1972.
4. *D. Mebane-Francescato & S. Jones*: Radical Psychology. Eng. 1973.
5. *Beatrix Campbell*: Seksualitet og underkastelse. Oversat i Rødstrømpen nr. 21, Århus 1974, fra Red Rag.
6. *Birgit Hjerck*: Å ha en kvinnekropp som udgangspunkt i verden. Mellomfagstillegg i filosofi. Våren 1974. U-publ. manuskript. ●

SELVHJÆLP

— har ikke noget med selvforsvar at gøre!

af Jeannette Schellenberg

I den senere tid er der opstået flere selvhjælpsgrupper. Vi beskriver i denne artikel disse grupperes funktion.

Selvhjælp er en selvundersøgelse af skeden og livmoderhalsen. Formålet med selvhjælp er at lære sin egen krop og dens funktioner at kende, at møde andre kvinder og lære af deres erfaringer og at få viden og styrke, så vi kan gøre op med den autoritetstro vi har fået gennem vores opdragelse.

Mange er af den opfattelse at selvhjælp afholder udøverne fra lægebesøg. Det er en fejlopfattelse. Undersøgelserne er forebyggende og er ikke etil for at overflodiggøre læger. Vi behandler ikke! Vi undersøger os selv for i god tid at opdage eventuelle tegn på infektioner, svamp eller lign. Det er en fordel at kunne give lægen en mere udførlig beskrivelse af de forandringer vi selv eller gruppen bemærker, og som kan

være tegn på sygdom. Behandling er mest effektiv jo tidligere der sættes ind.

Selvhjælpsgrupper startet i kvindehuset
Selvhjælpen startede for mit vedkommende på et introduktionsmøde i kvindehuset i efteråret 1975. Her fortalte og viste en gruppe piger dels ved hjælp af lysbilleder og dels på sig selv, hvordan selvhjælp udføres. Mødet mundede ud i, at der blev dannet 3-4 nye selvhjælpsgrupper.

I praksis udføres selvhjælp på denne måde: man sætter sig på et lege (en seng, et bord eller en dyb lænestol) et sted hvor man har en god støtte i ryggen. Hos sig har man et spejl, en lommelygte evt. eksplorationscreme og sit speculum. Jeg skriver sit speculum fordi det er væsentligt at man ikke bruger hinandens. Har en i gruppen en infektion ell. lign. er der risiko for at smitte de andre.

Inden man fører spejlet op i skeden er det vigtigt, at man er helt afslappet. Ellers

trækker skedemuskulaturen sig sammen, og det gør at indførslen af spejlet gør ondt. Spejlet føres lukket ind i skeden og åbnes ved at spejlets håndtag trykkes sammen. Derved skubbes skedevæggen til side, og det bliver muligt at kigge ind i skeden. Spejlet holdes mellem benene så spejlet kan ses og man lyser med lygten i spejlet så lysstrålen kastes ind i skeden. I spejlet kan man nu se skedevæggen, livmoderhalsen og livmodermunden (åbningen i midten af livmoderhalsen).

Første gang man prøver kan det være svært at finde livmoderhalsen. Så kan man forsigtigt trække spejlet ud og prøve igen. Livmoderhalsen ligger forskelligt fra kvinde til kvinde. Hos nogle er den lejret bagud eller fremad hos andre vendt mod højre eller venstre. Vi har endog erfaret at den kan have forskellig stilling hos den samme kvinde fra undersøgelse til undersøgelse.

Det man skal være opmærksom på ved undersøgelsen er skedens farve og overflade, om den er rød eller øm. Ved livmoderhalsen er det væsentligt at undersøge farve, størrelse, form og ømhed. Dernæst undersøger man skedens indhold af udflåd, om der er meget eller lidt, hvilken farve lugt og konsistens det har. Herudover skal man være opmærksom på enhver følelse eller fornemmelse, kløe, brænden, krampe osv.

I gruppen fører vi observationskema over hvert medlem og kan på den måde følge forandringer hvis der er nogle.

Selvhjælpsgruppen blev emnegruppe

Foto: Jeanette Schellenberg

På skift undersøger gruppens medlemmer hinanden

Den første tid efter gruppens start var det selve undersøgelsen der udfyldte det meste af en mødeaften. Dels fordi vi ikke var så erfarne i at sætte spejlet op, men også fordi det er en meget stor oplevelse at se sin egen og andres livmoder. Vi kunne ikke kigge nok! Det varme dybe hul »for ned« havde fået liv og indhold. En pige i gruppen sagde meget rigtigt, at hun følte at hendes krop var blevet lidt længere.

Senere blev undersøgelserne lidt mindre væsentlige. Rent praktisk tog de kortere tid, og der blev mere tid til at tale sammen. Vi opkastede nogle emner som vi ville/vil tage op på senere møder. Onani, jalousi, børn og sex, moderrollen er nogle eksempler. Personligt synes jeg at det er de seneste møder, der har været de mest udbytterige. Vi har været meget åbne over for hianden og har lært en del af hinandens erfaringer.

Emnet læger og gynækologer har vakt megen debat. De fleste af os er plaget af en vældig autoritetstro når vi står over for en læge. Vi er hængende, tør ikke spørge eller protestere. Det har været en stor overvindelse for flere af os i gruppen, at fortælle vore respektive læger, at vi arbejder med selvhjælp, og at vi har bemærket en forandring her eller der. Enkelte læger reagerer positivt, de fleste bliver fornærmede og føler, at vi trænger ind på deres område og reagerer med en let hoveddrysten.

Om mænds reaktioner på selvhjælp

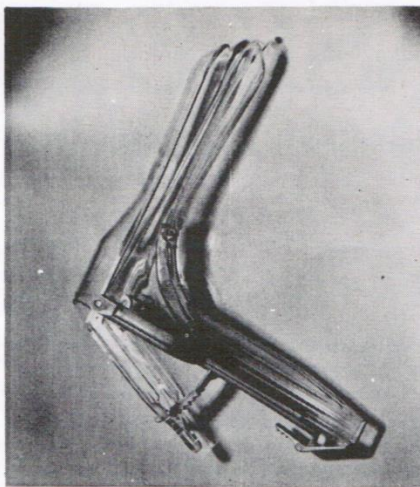
Mænd reagerer meget forskelligt på vores arbejde med selvhjælp. En reaktion der har gået igen nogle gange har været: »Vi må sgu også samle nogle mænd, svinge lemmet op på bordet og så undersøge den med pincet og lup!«

Ideen er måske slet ikke så dum. Herrerne ville nemlig snart finde ud af, at de faktisk kendte deres egen og andres tissemand ret godt. De holder på den flere gange om dagen og har set andres under alverdens brusere.

Hos damerne ligger det jo straks lidt mere skjult og de indre kønsorganer har det hidtil kun været lægen forbeholdt at se. Vi har ikke noget forhold til vores underliv, vi har ikke talt om det sammen før. Vi har kun set tegninger af overskårne damer, trykt med sort sværte på hvidt papir. Det kan være svært at genkende sig selv der.

Den nye kvindekultur og med den selvhjælp, er medvirkende til at skabe større åbenhed omkring det store tabu kvindens underliv er. Vi bør bruge hinandens erfaringer og ved selvhjælp forebygge sygdomme. Vi må forsøge at nedbryde de hængninger vi har over for læger og stille dem de spørgsmål vi vil have besvaret. Og kræve at få dem besvaret så vi forstår dem.

Er du interesseret i at vide mere om selvhjælp, kan du læse mere i bogen Kvinde kend din krop eller i en selvhjælpspjece der snart kan købes i Kvindehuset. I øvrigt holder Kvindehuset jævnligt nye introduktionsmøder (kvindehusets telefonnummer står andetsteds i bladet).

Speculum

På billedet ses skeden, livmoderhalsen og livmodermunden.

Selvundersøgelse

EKSHIBITIONISTEN

*der sidder du
med stift, blottet lem
du viser en del af dig
som ikke er offentlig
men kun bestemt
for din kone
eller til nød din mand
ikke for mig
og slet ikke i et S-tog
det allersidste*

*Jeg reagerer som jeg har lært
jeg bliver bange
og undertrykker min nysgerrighed
for til dig og din lyst
knytter min hjerne
død og ødelæggelse
så jeg vender mit ansigt væk
og kikker i stedet i ruden
hvor jeg ser dig
næsten lige så tydeligt*

*Sådan VILLE jeg gerne ha siddet
den gestus VILLE jeg gerne ha vist dig
for du ville sandsynligvis ha gjort dig færdig
og være gået*

*Men der er for mange mødre
bedstemødre og tanter
der har gjort din åbne lyst
til en grufuld trussel
og den bukker jeg under for
jeg rejser mig
og går*

*Der sidder du
tilbage med problemet
og måske med skam
her sidder jeg
ikke med problemet
men lidt med skam.*

Jeanette Schellenberg, november 1975

MAND PÅ FLUGT

*Hæsblæsende styrter du
fra den ene til den anden —
leder med vilde øjne
efter den ene,
du kan elske ...*

*du finder hende aldrig,
for allerede inden
du har udøst din hede længsel
for denne eller hin
bliver dine øjne fjerne ...
dine tanker er forlængst hos den næste.*

Ulrikka

DET DANSKE FRISIND

Fri os fra frisindet, når det bruges til yderligere at undertrykke kvinden.

Lene Lyngsie

»Jeg opfatter det som den største undertrykkelse, at kvindens primære funktion i samfundet er at være et seksuelt væsen. Så snart jeg gør noget andet end at opfylde min seksuelle rolle, får jeg skyldfølelse«. (Kvinder og sex).

Hvorfor betragtes kvinden hovedsagelig som et seksuelt væsen? Og hvorfor har hun i den grad selv accepteret rollen, at hun får skyldfølelse ved at gøre noget andet (f.eks. tænke på sig selv?).

Især i Danmark, hvor vi er så frisindede og frigjorte, burde kvindens rolle være en anden end udelukkende den seksuelle. Vi har fri abort, p-piller, tilladt pronografi, og vi kan se ud og opføre os som vi vil. Næsten da. For ser vi lidt nærmere på dette såkaldte frisind, opdager vi hurtigt, at frisindet, ligesom alt andet, er på mændenes præmisser, og gør kvinden noget andet end det af manden tilladte, er det hende, der er noget galt med. Vi er altså ikke kommet videre.

Tværtimod, dette frisind, der i begyndelsen tegnede så fint for kvindens situation, er snarere blevet en yderligere undertrykkelse af hende.

I det følgende skal vi se nogle eksempler på dette. Dog skal først bemærkes, at jeg i artiklen overhovedet ikke gør forsøg på at analysere mandens situation, hvilke roller m.v., der får ham til at opføre sig som han gør. Ej heller er de mænd og kvinder, der heldigvis allerede er i gang med en bearbejdning af deres egne roller, omtalt i det følgende. Artiklen tager udelukkende fat på den betydning, vort frie sind har haft for den almindelige kvinde.

Den seksuelle frigørelse

I løbet af de mange sidste år er vi blevet mere og mere seksuelt frigjorte. Vi taler åbent om vores sex-liv, vi tillader en mere outreret opførsel osv. Men den frigørelse, der burde have været en fritagelse for delingen mellem sex og dyd for kvinden (enten er du jomfru og bliver gift — eller du er løsagtig og ingen mand vil have dig), men i stedet er rollerne blevet mere end opretholdt. Nu er delingen mellem sex og snerperi. Enten har kvinden lyst til sex (og ligegyldigt med hvem), eller også er hun snerpet.

Nu må kvinden for at holde på en mand spille op til hans nye ideal med at være frisindet og kunne acceptere alle former for sex til alle tider. Men stadig må hun ikke være for »løs på tråden«. Hvor grænsen går ved kun mændene, det er dem der sætter den.

En »god« pige, som for 50 år siden ville have nægtet at kysse sin kæreste før forlovelsen, må nu beslutte sig til, hvor langt hun vil gå ved hvert møde (hvis ikke det hele afgøres på det første), for at balancere mellem at blive kaldt snerpet og løsagtig. I begge tilfælde er der risiko for at miste ham.

Tove Ditlevsen fortæller i nogle af sine noveller om, hvordan de unge kvinder gør sig mange anstrengelser for at virke frisindede, så de bedre kan holde på de »frisindede« unge mænd.

Merete, 17 år, siger i et interview med Mette Ejlersen (Hvad med os to?), at man taler om de unges frihed til at gå i seng

med hinanden, men i mange tilfælde er det det modsatte for pigen: En tvang hun må underkaste sig, hvis hun vil komme i en bestemt klike. Og alle ved vist, hvor svært det er, at være udenfor.

Nogle vil måske påstå, at det at den seksuelle lavalder er blevet lavere og lavere, er et tegn på frigørelse, men tværtimod. Tidligere og tidligere bliver pigerne presset til at gå i seng med drengene, for det gør man da. Og dette pres kommer både fra piger og drenge.

Da den australske premierministers rådgiver i kvindeproblemer Elizabeth Reid i begyndelsen af 1974 besøgte Danmark, udtalte hun, »at den såkaldte seksuelle frigørelse i Danmark blot er en anden måde at undertrykke kvinden på. Før stillede man krav om blyhed og evig troskab. Nu føler hun sig forkert og snerpet, hvis hun ikke uden skrupler er parat til at sige ja, når som helst, hvor som helst og til hvem som helst«.

Nej er koketteri

Nu bliver kvinden betragtet som et

almindeligt menneske med lyst til sex, men det er ikke ensbetydende med, at denne lyst altid er tilstede, netop når mandens er det (og kun når hans er det). Jeg har ofte været udsat for, at mænd har spurgt om jeg ville med hjem i seng, hvis de da ikke blot har betragtet det som en selvfølge efter 5 minutters bekendtskab. Når jeg så har svaret nej, spørger de om jeg da ikke kan lide at elske. Jo, men ikke med dig, svarer jeg, hvorefter de ser uforstående ud, synes jeg er mærkelig, og som regel skynder sig at fortælle, at de da heldigvis kan »få fat i« en masse andre. Andre igen tager blot mit nej, som udtryk for koketteri; jeg skal jo helst gøre modstand og overvindes. Men ingen steder bliver mit nej taget for det det er. Et afslag til en bestemt mand.

En mand kan i disse frigørelsens tider, tillade sig at antaste en kvinde og spørge om hun vil elske. Hun kan sige ja, hvilket hun ikke kunne for i tiden, men manden har stadig retten til bagefter at være forarget over, at hun sådan går i seng med alle og enhver efter kort bekendtskab. Ingen taler om, at han gør det samme. Hun har blot nydt den sammem ret til sex, som manden har haft siden Adam, men hun får stadig skyldfølelse derover.

Med vores frigørelse opfattes alle slags erotiske spil kun som adgang til sengen. Vi lærer nu, at vi aldrig må ophidse en mand, vi ikke har tænkt os at gå i seng med. Og han bliver åbenbart ophidset, blot ved at vi snakker eller drikker en øl med ham. Det er sket, at jeg har sagt ja til en snak over en øl (som jeg selv betaler), men i samme øjeblik har jeg også sagt ja til at gå i seng. Manden bliver i hvert fald meget fornærmet, når det går op for ham, at jeg kun mente det jeg sagde, og ikke mere. Og det er MIN skyld.

Kvindens frigørelse

Hvad er det? Frihed til at gøre som manden ønsker? Meget tyder på det. Mange mænd, jeg har mødt, siger de godt kan lide rødstrømper. Jeg kan mærke, jeg bliver mere »spændende«, når de hører, hvad jeg går ind for/sympatiserer med. I tankerne har de nemlig et billede af en kvinde, der ser godt ud, er intelligent (men endelig ikke mere end ham selv), elsker sex på alle måder og til alle tider (hans). En kvinde, der er frisindet nok til at følge alle mandens frisindede ideer. En kvinde, der kan tage til genmæle, når HUN bliver antastet af ham. Og sikke en fjer i hatten på ham, når han kan prale med at have forført en rødstrømpe (de er jo pr.

definition mandehadere), ligesom de lesbiske, der »bare skal have en ordentlig omgang«.

»Kvinder, der tilslutter sig kvindebevægelsen, stiger i værdi som seksualobjekter. Underforstået i mandesnak, at rødstrømper er spændende at lægge ned, fordi de er imod den traditionelle orden, men dog ikke mere end at de til enhver tid kan lægges ned, bringes til underkastelse af en stiv pik«. (Erik Thygesen i Mænd det svækkede køn).

Nu, hvor mange kvinder er mere eller mindre »frigjorte« eller »bevidste«, er der blot føjet endnu en rolle til listen over, hvordan en rigtig kvinde bør opføre sig. Foruden at være mor, husmor, kokkepige, tjenestepige, luder og elskerinde, skal hun også være en smule frigjort og selvstændig, dvs. acceptere flere af mandens krav.

Frisind i faste forhold

Mange mænd anser sig endda for frisindede, fordi de har giftet sig med intelligente kvinder, som de ovenikøbet »tillader« at have egne interesser og eventuelt arbejde. I virkeligheden må hun selvfølgelig gøre som hun vil, blot hun stadig passer hjem, børn og først og fremmest ham selv.

Især har vor fine frigørelse, hvad angår tosomheden, virket belastende for kvinden. Hun presses til ikke at gifte sig, for »det betyder jo ikke noget«. Det burde det heller ikke gøre, men for en del kvinder, betyder lovgivningen den eneste sikkerhed i forholdet.

En elskerinde i dag skal heller ikke »holdes«. Hun skal blot leve op til idealet om den moderne frisindede kvinde (selvfølgelig selverhvervende) med sexuel ligestilling.

På den måde undgår manden sit ansvar. (Jeg kan da ikke være sikker på, at det er mit barn, og desuden kan du bare få abort).

I tosomheden skal kvinden leve op til sin frisindede rolle uden at kunne drage fordel af samme frisind, for nu aftaler man blot indbyrdes frihed, men i realiteten gælder det kun mændene, for kvinderne kender risikoen ved at gøre det samme (tab af manden), og fordi hun er så tolerant kan hun heller ikke tillade sig at lave scener.

En kvinde, jeg en dag talte med, fortalte at hun og hendes mand havde betragtet sig som meget frisindede, fordi de havde kunne tolerere og deltage i »konebytning«. Initiativet var ganske vist mandens, og hun var mest gået med til det for ikke at virke snerpet, for som hun sagde »han mener jo ikke noget med det«.

Blot ordet »konebytning« siger alt om, hvad der handles med og til hvis fordel. Blot en anden form for utroskab og undertrykkelse under dække af frisindet.

På samme måde har jeg hørt om tilfælde, hvor kvinden tog initiativet, men pludselig følte manden ikke trang til andre end hende.

Som Lis Thorbjørnsen siger i Der er forskel: »De frisindede vesteuropæiske mænd har ikke reaktionære meninger om kvindens stilling. De handler blot reaktionært«.

Og ifølge damebrevkasserne, er det

eneste råd, hvis sexlivet er kedeligt, at KVINDEN skal overraske manden med lækkert tøj, mad osv. Det er altså kun op til hende, at sørge for at samlivet er godt. Og med alt frisindet, bliver det sværere og sværere at leve op til.

Nej, heller ikke inden for tosomheden har frigørelsen haft den betydning det burde: At få to mennesker til at leve i åbenhed og tillid med hinanden, så de ikke behøver faste bånd og rammer for at elske, men bare elsker. Tværtimod.

P-piller og hvad deraf fulgte

En af de ting, der har hjulpet mest med til den seksuelle frigørelse, og også den megen utroskab, er p-pillen. For nu kunne kvinder endelig elske uden risiko for børn. Det har jo især været hendes ansvar (og er det endnu mere nu), for HUN kunne bare have ladet være.

Alle præventive midler, bortset fra kondom, er ligeledes udviklet til kvinden. Mænd har vægret sig ved at lave en pille til mænd (selvom den nu er på vej), for de stakler kunne risikere at miste potensen og andre ubehageligheder. Men hvor meget har man interesseret sig for de kvinder, der skulle bruge pillen. Hormonforstyrrelser, tiltagende tykkelse, nedsat potens, risiko for blodpropper og kræft. Det er blot bivirkninger, som straf for ikke at ville have børn.

I flere aviser har der været interviews med mænd, der blev spurgt om de ville bruge pillen, hvis den kom frem. Det har man aldrig spurgt kvinder om, heller ikke interesseret sig for, hvad der skete med hendes potens.

På trods af alle de farer, der er ved pillen, tvinges kvinden ofte til at anvende den, da det er »det nemmeste«, især set fra mandens side, men også fra kvindens, da det er eneste måde, hvorpå hun kan være helt sikker. Og barnet er som før sagt, især hendes ansvar.

»Hvor mange mænd ville ikke slå en hånlatter op og betragte os som håbløst gammeldags, hvis vi forlangte, de skulle bruge kondom, selv i disse kønssygdomstider« (Citat fra Med søsterlig hilsen).

Abort

Også den frie abort er et stort fremskridt, som har bedret kvindens kår meget. Man undrer sig blot over, hvorfor det at gå ind for fri abort, da debatten var i gang, udelukkende blev betragtet som et frisindet brud med fordomme for at støtte KVINDEN.

Det blev og bliver udelukkende betragtet som hendes problem. Og abort er hendes nødløsning i et mandssamfund, hvor der tit ikke er anden udvej. Netop fordi hun står alene med problemet.

Men tilbageskridtet er, at mandens ansvar er mindsket gevaldigt samtidig. »Et barn vil ødelægge for meget«, »det er ikke sikkert, det er mit«, og »det er så let at få abort«. Let for HVEM? I hvert fald er det

helt kvindens egen skyld, for hun kunne bare have brugt p-piller. Ofte indser kvinden, selv om hun måske gerne ville have haft barnet, »det fornuftige« i mandens/familiens argumenter.

Vi synes blot at have glemt, at frisind og modenhed hører sammen. Manden kan ikke blot nyde frugten af kvindens »frisind«, der er på hans præmisser, men også være moden nok til at dele ansvaret bagefter.

Orgasme

Al vores frigørelse i form af p-piller, abort og kendskabet til den kvindelige orgasme, har heldigvis gjort, at vi nu har lov til vores eget seksualliv. Men har vi nu også det? Hvad mener vi om den kvindelige don juan? Spurgte jeg en mand, ville jeg få at vide, at det er hende man morer sig med, ikke hende man gifter sig med. Der er altså stadig forskel.

Men især kendskabet til den kvindelige orgasme, har skadet hende meget og medvirket til en yderligere underkastelse, selvom seksuel frigørelse burde betyde ret til samleje, ikke pligt, er det at få orgasme blevet til pligt for kvinden. Hvis hun ikke kan få udløsning, er det hende der er noget i vejen med, »de andre kan altid«. Denne sætning, eller blot den skyldfølelse, som jeg også selv har haft, over ikke at »kunne« kan meget nemt få kvinden til at spille komedie. Og så er spillet gående. Det bliver sværere, jo længere tid der går, at få talt sammen.

Også svært, fordi den opfattelse, at kvinden skal kunne få udløsning i skeden ligger ret fast. Jeg har mødt mænd, der ikke aner, hvad clitoris er. Og selvom de ved det, sættes skedeorgasmen højere end clitorisorgasmen. Skedeorgasmen er den »rigtige«, alt andet er forspil. En overgang undgik jeg samleje mest muligt, fordi jeg »skulle kunne« på den rigtige måde, og så kunne jeg selvfølgelig overhovedet ikke.

Kvinden skal kunne lide sex nu, for at være som manden tror hun er. Hun kan ikke sige, hun ikke får noget ud af samværet, for så er hun ukvindelig og kold, og hun sårer mandens selvfølelse. HAN skal nemlig kunne tilfredsstille SIN kvinde.

Disse faktorer bevirker, at det bliver en tvang for mange kvinder at elske, hun vil undgå det mest muligt, og når det sker, er det noget, der skal overstås. Og for hver gang bliver det sværere at opnå den nødvendige tryghed og tillid.

Kvinden som vare

Des mere frigjorte vi bliver, des mere objektiviseres kvinden. Ser man i aviser og blade illustreres alt af mere eller mindre bare damer. Har en pige været afbildet i f.eks. Ekstra Bladet er det lige så godt som et kvalitetsstempel. Desværre accepteres denne objektivisering af pigen selv. De kappes ligefrem om at komme i Rapport og Ekstra Bladet.

»Hvis de andre smider tøjet, bliver jeg

også nødt til det, for jeg vil ikke stå tilbage«. Vi er åbenbart fantastisk afhængige af, hvad de andre gør, for ikke at stå tilbage. Måske manden hellere ville have de andre. Det er derfor ikke underligt med al den konkurrence kvinder imellem, og jo mere frisind, des mere at konkurrere med.

Ligeledes er skønhedskonkurrencer kun for kvinder. En udstilling af kvinder, der skal bedømmes. Herved lærer hun atter, at det eneste saliggørende for et hunkønsvæsen er at blive elsket af manden, og at udkonkurrere alle de andre.

Altid ses de dejligste kvinder i bladene (hvor er mændene?), og man kommer nemt til at føle sin egen krops grimhed, fordi den ikke er ligesom det opstillede ideal. Tænk, hvor mange mindreværds-komplekser der er kommet ud af frisindet.

Porno

Men den værste kvindenedvurderende holdning og salgsmetode findes inden for pornoindustrien. Frigivelsen af pornografien har intet betydet for nedbrydelsen af tabuer og opbygningen af menneskelig frihed. Tværtimod, intet sted som i pornoverdenen er kønnene så skarpt adskilt og defineret i bestemte roller.

Med den betydning af frisindet, at menneskene skal være så frie (ikke undertrykte/bundne) som muligt samtidig med en næsten glemt hensyntagen og tolerance over for andre, da virker pornoen modsat. Den opretholder og forværrer de gamle roller for det kvindelige og mandlige. I pornoverdenen er en kvinde kun en passiv, liderlig kusse, der venter på manden i form af en stor stiv pik. Det er ikke mennesker, men kønsorganer. Kærligheden forfladiges totalt.

I det hele taget er pornoen en stor voldtægt af kvinden. Hun voldtages, bliver pisket, slået, og udnyttet på alle mulige og især umulige måder. For der skal hele tiden mere til at tilfredsstille sanserne.

Voldtægt

Med denne yderst respektløse holdning over for kvinden er det ikke mærkeligt, at der begås så mange virkelige voldtægter. Dette viser mere end andet mandens holdning til kvinde.

Kun få kvinder anmelder voldtægtsforsøg. De er bange for hele efterspillet i retssalen, hvor der snages i deres privatliv (det har vi efterhånden set alt for mange eksempler på). Og er kvinden ikke netop jomfru eller gift, »har hun nok selv været ude om det«. Er hun ikke »forlovet«, så har hun nok selv lagt op til voldtægten, fordi hun kan lide det.

Voldtægt er næsten en ret for manden. Kvinden bør vide, at blot det at være kvinde, er nok til at udsætte sig for voldtægt, og selv være ude om den, for manden kan jo ikke styre sine drifter og tilbøjeligheder. I retssagerne anføres der

»formildende« omstændigheder for manden, hvis hun frivilligt er gået med ham. Igen dette med, at hun ikke kan tale med en mand, uden at det opfattes som et ja til sengen. Selv øvrighederne anerkender dette.

Ligeledes bliver voldtægt i ægteskabet overhovedet ikke accepteret som voldtægt. Kun hvis kvinden bliver slået halvt ihjel, og så er det overfald, ikke voldtægt.

Mandens potensjag

Penis har altid stået som det største, hvorimod kvindens kønsorgan har været noget hun skammede sig over. Det var mandens ejendom, noget hun ikke kendte til. Dette er heldigvis ændret, men bl.a. på grund af pornoindustrien, står penis stadig som noget stort for manden.

Kvinden kan ikke få orgasme uden, siger nogle. I blade m.v. afbildes kvinder, der onanerer, altid med en penisstatning, for ellers kan de ikke. Vi må slet ikke få lov til at kunne undvære manden. Men i virkeligheden bruger ingen kvinder penis-atrappes, når de onanerer, og de får orgasme hurtigere end ved normalt samleje, fordi der er ro, tryghed og kendskab til hvordan.

Det er egentlig morsomt, at penis altid har stået som det tilbudte kønsorgan, et organ der også bruges til at lede urin og sæd, når kvinden har et kønsorgan, der udelukkende er til for nydelsens skyld.

Solidaritet

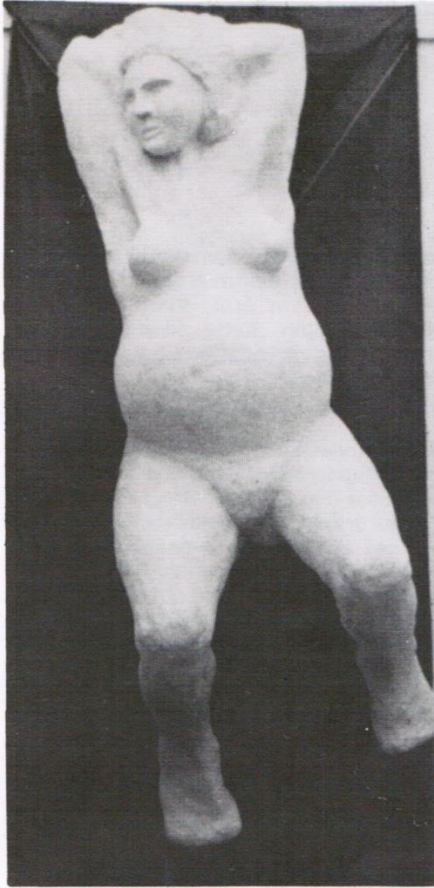
Den gammeldags hustru var undertrykt, men samfundet troede på undertrykkelsen og forherligede den. Det moderne samfund anser ikke undertrykkelsen af kvinden for berettiget, men fortsætter i det skjulte med at bruge den magt, det nu ikke mere vil vedkende sig. Sex-frigørelsen har udelukkende — næsten — betydet en udvidelse af mændenes privilegier, og en indskrænkning af, hvad kvinden kan tillade sig at sige imod.

Vanskeligheden består blot i, at hovedparten af samfundet først må indse sit manglende frisind, eller den forkerte anvendelse deraf, før kvinden kan respekteres som et ligestillet menneske i alle henseender. Især må kvinderne selv indse, hvilke objekter de gøres til, og hvad det fører til af ubehageligheder for dem selv, for hun er den, der kan gøre mest ved tingenes tilstand. Hun har været det frivillige offer så længe, at hun (og samfundet) har betragtet det som hendes naturlige væsen. Derfor har hun troet, at det var hende, der var noget galt med, når hun ikke kunne leve op til eller finde sig i mandens krav. Men ved at tale med andre kvinder har hun nu fundet ud af, at alle de andre har det lige sådan, og at det altså må være mandens krav, der er noget galt med. Vi kan så begynde, at danne os vores eget billede af os selv, fremfor at tro på det forkvaklede billede, manden har opbygget.

KVINDEUDSTILLINGEN CHARLOTTENBORG

Foto: Lene Lyngsie

DEC 75

»Nu har vi brugt et helt år til at tale om kvindeåret og nu skal vi vel til at bruge hele næste år til at tale om, hvad vi har fået ud af kvindeåret!« sir en husmor på Endelave, der bliver spurgt hvad kvindeåret har betydet for hende.

Et år er nok overdrevet, men det forekommer mig helt rimeligt at bruge tid på at diskutere hvad sådan et internationalt kvindeår kan betyde. Det viser sig nemlig at det har betydet vidt forskellige ting for forskellige mennesker.

Jeg baserer denne artikel på avisudklip fra den sidste uge i 1975 fra samtlige aviser.

De jyske aviser har spurgt nogle kvinder om, hvad de mener om kvindeåret. De adspurgte kalder det »pjat«, »kvindeåret er gået hen over hovedet på mange«, »har været et medieflip«, de vil »ikke klage« over deres situation derhjemme, de er »godt tilfredse«, kvindeåret har »ingen forskel gjort«. Nogle håber at kvindeåret har betydet noget positivt for kvinderne i u-landene og Morgenposten følger denne side op ved at bringe en reportage om fire kvinder i Ghana og Cameroun, der lever på randen af sultegrænsen hver dag og tydeligt illustrerer den afstand, både geografisk og bevidsthedsmæssigt, der er mellem FN og kvinden i u-landslum.

Men der er tydeligvis også en afstand mellem kvinden i København og i Jylland. Der ser ud til at københavner-aviserne har haft mere stof om kvindeåret end provinsaviserne, stort set. For de små omegnsaviser var kvindeåret åbenbart ikke »godt stof«. Det er, som om debatten fader mere og mere ud jo længere bort fra hovedstaden, man kommer, og jo mindre aviserne er. Det viser sig tydeligt i slutningen af året, hvor debatten i de store blade har taget nogle ordentlige luftture og været ude i mange problemstillinger mens de små blade stadig står i hele og halve misforståelser og forenklede debat-oplæg, der var fremme i de større aviser tidligere på året.

Teoretisk skulle der ikke være nogen grund til at omegnsredaktørerne nedvurderer kvindestoffet lavere mere end københavner-redaktørerne, men i praksis viser det sig at være tilfældet. Så hvis det virker som om husmoderne »derude på landet« er dårligt orienteret så er det sandelig ikke kun deres egen skyld. De er afhængige af de inforamtioner, de får.

Til gengæld — eller måske netop derfor — skal det nævnes i den forbindelse at der er opstået et særdeles fint kvindeblad i Jylland, nærmere betegnet Esbjerg. Det hedder »Maren Spliid« og er omtalt andetssteds i dette nummer. Det er dejligt at se et andet ansigt udenfor hovedstaden end læserbrevene i de lokale aviser om mandehad og utilfredse rødstrømper.

Fyns Amts avis har interviewet nogle kvinder om, hvad de mente, kvindeåret havde betydet.

Bente Hansen, mag. art., tidligere redaktør af Politisk Revy og interviewet tidligere her i bladet, var desillusioneret med hensyn til mændene, men optimistisk

med hensyn til kvinder. Hun mener at kvindeåret har været et springbræt i mange situationer, »man har kunnet inddele diskussionerne med det lidt flove og fnisende stikord«. Hun peger på noget, jeg finder uhyre vigtigt at se i sammenhæng: »Samtidig med at FN erklærede 1975 for internationalt kvindeår har det været et år, hvor hele kvindebevægelsen har været i stærk fremdrift. Det har betydet et heldigt sammenfald, at man fra officiel side samtidig har været nødt til at begunstige det lidt — og sideløbende hermed er der så udgivet bøger og film og arrangeret aktioner om arbejdsmarkedet, kvindeudstilling osv. Dette heldige og sikkert historisk tilfældige sammentræf af officiel stempel og en uofficiel bølgegang har gjort, at jeg synes, det har været et godt kvindeår ... Bortset fra det synes jeg nok, at der skulle ha været mange flere penge til rådighed. Ideerne var talrige, men midlerne manglede. I et halvt år har vi forhandlet om et nyt kvindehus uden spor resultat, og det uanset at man kan fortælle, at der er hundredevis af både unge og gamle kvinder, der har brug for et sådant sted. Det kan der ikke blive råd til — samtidig med at man godt vil bruge penge på alt muligt andet. Den rent materielle støtte kunne ganske enkelt have været bedre. Man må også lade de mandlige politikere — med samt visse kvindelige — at de har sjoflet kvindeåret så det grænser til det ubeskrivelige ... Nu var det altså kvinderne, der skulle snakkes om, og den eneste grund til at det har udmøntet sig i noget, tror jeg er, at der samtidig har været denne enorme opdrift i kvindebevægelsen på alle fronter«.

Lise Sørensen, forfatter og redaktør — for nylig — af ugebladet Hjemmet, synes at kvindeåret har været netop det, hun frygtede, det skulle blive: de dårlige vittigheders år. Man spørger sig selv hvad hun selv har gjort for at undgå at det blev de dårlige vittigheders år. »Hjemmet« har sikkert bragt en god del af de dårlige vittigheder.

Eva Hemmer Hansen, gammel kvindesagskvinde, tidligere formand for Dansk Kvindesamfund mener at kvindeåret har været mere rituelt end det har været kvindesagligt. En anden udtalelse viser tydeligt at hun har misforstået basisgruppernes funktion: »Med al respekt for det kvindelige klimakterium — så er der noget absurd i en samling kvinder der sidder og fortæller hinanden at »mit klimakterium er/var større end dit!« Eller noget ekshibitionistisk? Den slags taler man da med lægen om — hvis man ønsker at få gjort noget ved det ... Man skulle synes efter en bog som »Kvinde, kend din krop« er kommet og efter Vanggaard-debatten, og især efter starten af selvhjælpsgrupper at myten om lægens jeg-alene-vide-hvad-du-føler er ved at blive aflivet og afløst af en større tro på sig selv og andres erfaringer. Senere i samtalen siger Eva Hemmer Hansen: »Frigørelse? Nej, selvviljet tilbagefald til kvindemysterierne og ritualernes urgamle verden. Masseflugt af kvinder fra den kolde, nye verden, der er

KVINDE- ÅRET

Bente Clod

Vi har kigget samtlige avisudklip igennem fra kvindeårets sidste uge. Kvindeåret var året, hvor de sociale nedskæringer satte kvinden 20 år tilbage og kvindebevægelsen samtidig gik massivt frem.

blevet åbnet for dem, tilbage til det lune moderskød. Kvindeåret osrer af kvinders angst for frihed«.

Det er sørgeligt at se hvor langt der er mellem den »gamle« kvindesagskamp og den »nye«. Det ærgrer mig at se kvinder bekrige hinanden i medierne, så længe vi er så sårbare og misforståede som vi er. Det er vand på mændenes mølle, det er noget, de kan forstå: kællingerne slås som sædvanligt, de kan jo aldrig blive enige om noget! Lad de små lande bekrige hinanden, så bliver de store fri!

Men der er en undertone i Eva Hemmer Hansens udtalelser, som jeg synes, jeg har hørt så ofte her på det sidste, en afstandstagen og fordømmelse, der ofte

mener hun at debatten er ført på mændenes præmisser og facon og at det har været en had-kampagne »med en snærende undertone« som hun synes er destruktiv. Opmærksomheden må væk fra seksualiteten og vendes mod rollerne og systemet.

Det samme mener Hanne Reintoft i et stort helsides interview i Land og Folk. ...

»Mens de moderne kvindesagskæmpere sidder og skriver lange kronikker bliver de truet så kolossalt inde i folketinget. Der er konstante angreb på hævdvundne rettigheder, bl.a. abortloven. Vi står ikke engang vagt om de ting, som vi har vundet. Jeg kan ikke forstå, at de ikke forstår, at de er blevet taget noget så grundigt i røven«. »I stedet for at græmme sig mere over både nedskæringer og mangel på initiativer, må vi køre de erfaringer fra kvindeåret både på godt og ondt over i en ny kvalitet, over i en aktiv bevægelse«.

Sidst på året var der nogle opsamlede artikler, der ridsede profilerne fra årets debatter op. Det er symptomatisk at disse artikler alle ender med at huske os på at vi er mennesker, det gælder »os allesammen«. »både kvinder og mænd« og så det evindelige forslag om »menneskenes år«. Som om kvinder ikke var mennesker. Det er ikke bare undertonen af frygt for at blive glemt, der gør mig forstemt over artiklerne. Det værste er indtrykket af at året kun har været underholdning for mange mænd, lidt ekstra krydderi på hverdagen, helst garneret med bare bryster eller noget om seksualitet.

Samtlige ledere er yderst valne og afslutter allesammen med »menneskenes år«. Nogle pjatter det væk, andre mindes deres MOR ... Man får flere steder indtryk af at læse en bedømmelse af et underholdningsprogram til ære for mændene — og det får ikke nogen god karakter. Den gamle holdning, at kvinden er til for mandens glæde og fornøjelse stikker stadig dybt. Næstved Tidende har sådan en pæn leder der beklager at der ikke skete mere i kvindeåret på de steder, hvor man helt bevidst har spændt ben for kvinden. Men hvad har Næstved Tidende selv gjort?! Har den startet nogle kampanjer, støttet kvindernes sag med fuld musik?!

Der var nogle gode udsendelser i radioen og Maria Marcus reddede TVs kvindeansigt udadtil med sine fine udsendelser. Man må håbe at det kun var en begyndelse til en mere kønsbevidst programplanlægning i TV-byen, og at hun ikke til næste budgetmøde bliver affærdiget med 1976's stående vittighed: »Tror du, det er kvindeår i år?«

Ser man må den udtalelse, jeg startede med og på Bente Hansens påpegning af sammentræffet af kvindeåret og kvindebevægelsens oplomstring, ser det ud til at kvindeåret først og fremmest blev nøjagtig hvad den enkelte kvinde selv gjorde det til. For den kvinde, der var interesseret eller aktiv i kvindebevægelsen var det en kanal der kunne bruges til meget. For den kvinde, der ikke selv var motiveret var det

let at forblive uberørt. Der var igen forbedringer i kvindeåret fra officiel, autoritativ side (og vi er jo opdraget til at lytte efter autoriteterne før vi lytter til os selv) der greb ind i enhver kvindes hverdag. Der var ingen og intet på Christiansborg, der viste nogen vilje til at føre fremsynede synspunkter og nye tanker igennem. Den reele forskel på 1975 og andre år var at kvindens stilling blev betydeligt forringet og at nogle udvalg blev nedsat: ligestillingsrådet og Kvindeårets Samarbejdsgruppe, (der arbejdede tværpolitisk).

Kvindeåret blev året, hvor en film, lavet af en kvindegruppe, blev en stor publikumssucces og hvor kvindekonferencen i Mexico blev kritiseret stærkt for at indeholde for lidt taletid for kvinderne og handle for meget om andre problemer. Det var året, hvor Erica Jong blev ødelagt af reklame — selv dygtige forfattere kan ikke gardere sig imod medierne — og hvor Christian Kampmann skrev en roman »for hele familien«, der havde en politisk holdning og indsigt. Det var året, hvor Angela Davis talte ved kvindefestivalen og det blev året, hvor de homoseksuelle demonstrerede i Fælledparken og hvor de pædofile ved samme lejlighed holdt en tale om deres ret til kærlighed. Men det blev først og fremmest året, hvor kvinderne blev sat 20 år tilbage i tiden. Som to af kvinderne bag filmen »Ta det som en mand, frue« siger i en artikel i Aktuelt:

»Men meget andet er der heller ikke sket. Tværtimod er kvinderne blevet betydeligt værre stillet i lige præcis 1975. Eksemplerne er mange. F.eks. er arbejdsløsheden gået hårdest ud over kvinderne, da de er arbejdskraftreserve.

F.eks. er adgangsbeholdningen og nedskæringer på uddannelsesområdet gået hårdest ud over kvinder.

F.eks. var det i året, der gik, helt umuligt at gennemføre den lige løn for kvinder og mænd, der har været talt så længe om ...

F.eks. er børnetilskuddet bortfaldet for de 16-18-årige.

F.eks. er moderskabsydelsen blevet afskaffet for år tilbage.

F.eks. var det helt umuligt for kvindegruppen, der rejste sagen omkring Vanggaard bare at foretage en undersøgelse foretaget af psykiaterens praksis på baggrund af de kønsdiskriminerende udtalelser, han offentliggjorde ...

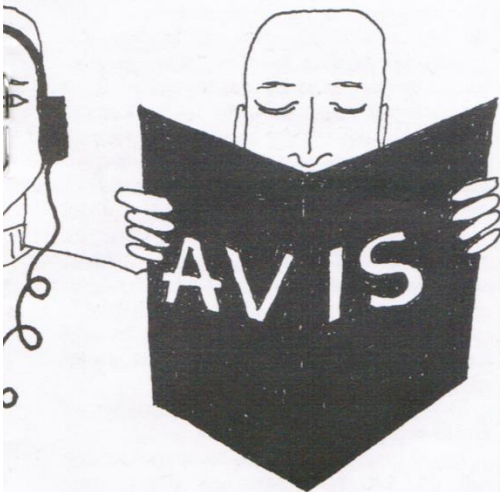
F.eks. står rødstrømpebevægelsen i København uden noget sted at være i det nye år, idet huset i Åbenrå 26 skal fraflyttes nu. Men ingen politikere har løftet en finger som svar på de breve, Rødstrømpebevægelsens genhusningsgruppe har sendt i løbet af det sidste halve år.

Og dog er hele den vældige strømning af kvindebevidsthed, der har fundet sted i 70'erne, udgået fra dette hus. Hundreder af kvinder har dér på et eller andet tidspunkt knoklet med at sætte huset i stand ...«

Alt, hvad der skete i 1975 af godt og skidt kan vi betragte som oplæg, der må følges op eller modarbejdes i 1976. Nu gælder det om at blive ved!

kommer fra den ældre generation. Det er, som om de ikke kan gabe over mere, det er simpelthen for stor en mundfuld at skulle acceptere selvundersøgelser i stedet for at opsoge en læge, og at begynde at tro på sludregruppers magt, når kvinder, der sludrer, har været nedvurderet i årtusinder. Og det forstår jeg godt. Men bare det ikke gik ud over de nye strømninger, de nye tanker, der efter min mening er pioner-tankerne og fremtidens byggesten, forposterne som vi alle vil få brug for fremover. Ryst på hovedet ad os, men kast ikke sten efter os!

Elsa Gress mener at kvinderne har brugt året forkert, hun ventede sig intet af det og

Fra rødstrømpernes tredje seminar

af Inger Agger

Fredag den 9. januar var vi godt 200 kvinder fra rødstrømpebevægelsen der mødtes på Den interantionale Højskole i Helsingør. Vi skulle tilbringe weekenden sammen for at prøve at få gennemdiskuteret bevægelsens nærmere indhold.

Dette var det tredje seminar i kvindebevægelsens historie. Det første fandt sted i Tåstrup i 72, det næste i Helsingør i 74.

Der var mange — og forskellige — forventninger til seminaret. Det fremgik også af oplæggene, der fyldte lige så meget som to telefonbøger.

Allerede den første aften fandt den uundgåelige splittelse sted — når jeg skriver uundgåelige splittelse sted — når

Allerede den første aften fandt den uundgåelige splittelse sted — når jeg skriver uundgåelig, så er det fordi tilsvarende splittelser også har fundet sted på de to foregående seminarer.

Ca. 10% af deltagerne isolerede sig fordi: »Seminargruppen i deres oplæg og dagsorden havde ligestillet patriarkatet og kapitalismen«.

Gruppen udtalte: »Vi har stadig ikke diskuteret og formuleret på hvilken måde disse ting hænger sammen. (Og hvad det betyder for de krav vi stiller)«.

Men det var trist at slagsmålet kom allerede før vi var kommet igang. Udbrydergruppen ville i korthed ikke deltage i de grupper som seminargruppen havde anbragt dem i — og de ville ikke diskutere de emner, som var sat på dagsordenen.

Arbejdet kom alligevel godt i gang og der blev snakket, skrevet referater og aflagt rapport. Deltagerne blev delt i fire hold, der hver diskuterede et emne. Emnerne var: Basisgrupper, Introduktion (hvordan man introducerer nye for bevægelsen), Aktivitet, Aktioner. Diskussionerne i de enkelte grupper blev ledt af en gruppeansvarlig, som skulle søge at få

gennemført en velstruktureret arbejdsform med introduktion af hver enkelt snak i runder, referat, og kritik-selvkritik tilsidst. Denne arbejdsform havde i efteråret også været anvendt på et etdages basisgruppese-minar. Den skaber tryghed i gruppen og samtidig bliver det der bliver sagt, forvandlet fra løs snak til »arbejde«. Form kan som bekendt ikke adskilles fra indhold.

En vigtig del af seminaret var for mig samværet mellem møderne eller bagefter — som festen om lørdagen. Det er dejligt at opleve alle aspekter af samværet kvinder imellem. Allerbedst var det da vi dansede og sang gamle skillingsviser.

Hvad kom der ud af seminaret

Der blev vedtaget en udtalelse, som egentlig ikke sagde så meget nyt. Men et vigtigt problem blev taget frem, nemlig hvad forskellen er på en bevægelse og et parti. Meget af den uenighed der var, drejede sig til syvende og sidst om en manglende skelnen mellem disse to begreber. Og ellers kom der som nævnt telefonbogstykke oplæg — lange referater fra gruppernes arbejde (som forberedelsesgruppen nu sidder og sammenfatter) plus tre dages samvær, hvor vi ikke fandt nogen løsning, men blev bedre til at få øje på problemerne.

Hurtig ekspedition

Kylle Camara

Det var fredag og endelig tog jeg mig sammen til at gå hen til min læge, for at få en recept fornyet på nogle afslapningspiller. Jeg bad mig fri fra arbejde og var tilfreds med mig selv og min beslutsomhed.

Da jeg stod foran lægens dør var der låst, og på et skilt læste jeg: »Lukket torsdag og fredag, henvisning til overlæge N.N.«

Det var da klart tænkte jeg. Sådna noget måtte jo ske, men jeg begav mig da hen til overlægen. Her tog en forvirret lægesekretær imod mig. »Deres sygesikringsbevis«, sagde hun.

Jeg skal bare have en recept fornyet, sagde jeg til hende og rodede rundt i min taske efter mit sygesikringsbevis.

Behoves ikke alligevel, sagde hun, jeg skriver af efter recepten og så koster det altså 50 kroner.

Nå, sagde jeg forbavset, det kan De selvfølgelig godt få, men det plejer jeg da aldrig at betale for en recept hos min egen læge.

Jo, men det skal De her, sagde hun og forsvandt bag en dør, som et øjeblik efter gik op igen. Hun stak hovedet ud og råbte til mig: Kom lige her jeg må tale med dem. Jeg gik forbavset ind til hende, hun lukkede skyndsomt døren og sagde med høj teaterhvisken: Bruger De pillerne som P-piller?

Nej, sagde jeg.

Nå, sagde hun, men så koster det ikke noget.

Jeg gik ind i venteværelset igen og satte mig i en magelig lænestol; herligt midt på en arbejdsdag at kunne sidde her og flyde ud. Jeg lænede hovedet tilbage og lukkede øjnene. Men et sekund efter var klinikdamen der igen. Værsgod, sagde hun og rakte mig i største hast et sygesikringsbevis og flagrede videre. Vent nu lidt, tænkte jeg, hun fik jo ikke mit sygesikringsbevis, hvorfor skal jeg så pludselig have et af hende. Jeg rodede igen længe rundt i min taske for at finde mine briller. Da jeg tilsidst fandt dem, stavede jeg mig igennem et underligt navn; civilingeniør Naki Tokithi. Jeg så mig forbavset omkring i venteværelset og spurgte om det var en af de tilstedeværendes navn og sikringsbevis. Yes, mine, sagde en kvinde, som virkelig også så ud til at være fra Jpan eller der omkring. Jeg gik hen og bankede på døren til lægesekretæren og fortalte hende at hun havde givet mig et andet menneskes sygesikringsbevis.

Det gør ikke noget, sagde hun, her er Deres recept.

Jeg så grundigt efter på recepten om den lød på mit eget navn og den rigtige medicin. Der er jo ikke meget ved at få et middel imod forstoppelse, hvis det er afslapningspiller man er ude efter.

DET EVIGE «HVORFOR»

Helle Jarlmoose

Lesbianisme skyldes muligvis en medfødt disposition, miljøpåvirkninger i barndommen eller hormonelle faktorer. Måske er lesbianisme en neurose — hvad ved jeg. Men for os, der har manifesteret os som lesbiske før vi blev bevidste om den generelle kvindeundertrykkelse og først senere har gjort denne erkendelse af patriarkatets struktur til en slags basis for vores kamp mod undertrykkelsen af lesbiske, er årsagerne til vores homosexualitet totalt underordnede og ligegyldige — og dette er netop vores styrke i kampen!

For den seksualpolitisk bevidste kvinde er hendes lesbianisme en livsform, som hun selv har valgt. Hendes lesbianisme er simpelthen en sund reaktion på det herskende kønsrollemønsters tyranni. Årsagen til den homoseksuelle adfærd i dette tilfælde er åbenlys og betydningsfuld, eftersom den åbner en mulighed for alle kvinder. Alle kvinder kan vælge lesbianisme og befri sig for den private seksuelle undertrykkelse. Derpå beror alle kvinders styrke!

Det logiske »hvordan«

Alle mennesker er både heteroseksuelt og homoseksuelt orienterede, men vi indoktrineres fra starten til den dominerende heteroseksuelle mandsideologi. Homoseksuelle følelser undertrykkes, og derfor bliver ethvert forsøg på at bruge det naturlige homoseksuelle potentiale til et latent oprør mod mandssamfundets sexualnormer og kønsrolletyranni. Et homoseksuelt adfærdsmønster bliver åbenlyst »afvigende«, fordi mandssamfundet griber alle midler til at bekæmpe trangen til frigørelse ved at fremstille homoseksualitet som en perversitet og tilsløre samfundets overgreb. Samfundet ser sin interesse i at bortforklare lesbianisme. Lesbiske kvinder må for enhver pris mistænkeliggøres og usynliggøres for derved at afvæbne den politiske lesbianisme. Den seksualpolitiske og kvindebevidste lesbianisme er en trussel mod kernefamilie, kønsroller og det økonomiske system — kort sagt mod hele

mandsideologien og det pik-imperialistiske overherredømme.

Når vi har erkendt disse seksualpolitiske sammenhænge, må den homoseksuelle livsform indebære et seksualrevolutionært alternativ for kvinder, der kæmper mod undertrykkelsen — og muligvis også for de mænd, der nægter at følge mandssamfundets paroler og normer og derfor selv undertrykkes af den sexistiske kønsfascisme: vi afventer i hvert fald mandebevægelsens seksuelle manifestationer! Bøsserne har vi for lænst kysset velkommen i de seksualpolitiske kamp!

Praktiseret bisexualitet er ikke et alternativ på samme måde som den politiske homoseksualitet. Besexualitet er, så længe den heteroseksuelle mandsideologi er alt dominerende, kun en måde at hoppe over hvor gærdet er lavest på. At være en

bisexual kvinde er det samme som at være en heteroseksuel kvinde, der dog som det hedder i heteroseksuel sprogbrug »kan lidt af hvert«. Hun betragtes ikke som seksualrevolutionær, snarere som nymfoman! At vælge lesbianismen er derimod at tage konsekvenserne af sin kvindebevidsthed og fornægte den heteroseksuelle sexismen, der udelukkende definerer og vurderer kvinder ud fra de seksuelle relationer, de har til mænd. Samtidig må det ikke glemmes, at bisexuelle ofte selv hårdnakket forsvarer sig mod at blive kaldt homoseksuelle, hvilket kun tjener til at understrege deres slægtskab med de heteroseksuelle. De bisexuelle kæmper imidlertid en privat kamp mod de heteroseksuelle, nemlig kampen for at overtage de heteroseksuelles rolle som alt dominerende sexualnorm. Men denne kamp er en kamp mod bøsser og lesbiske! Lad os derfor afskaffe bisexualiteten og fuldbyrde den alternative lesbianisme! Vi må erkende, at vi ikke undgår den nødvendige seksualpolitiske fase af separatisme.

Det påtrængende »hvornår«

Den seksuelle revolution er ikke en nødvendig konsekvens af en økonomisk revolution. Der er tale om to forskellige revolutioner: kampen mod kapitalismen og kampen mod patriarkatet. At afskaffe kapitalismen er ikke at afskaffe patriarkatet. Hvor er de lesbiske i USSR? I Kina? Den seksuelle revolution er den mest dybtgående, og derfor vil en økonomisk omstrukturering nødvendigvis indgå i den seksualpolitiske kamp. Vi skal ikke underkaste os klassekampens heteroseksuelle floskler, men vi skal centrere vores kamp om patriarkatets endeligt. Når det siges om de seksualrevolutionære, at de splitter venstrefløjen, er det netop et udtryk for de venstreorienterede pik-imperialisters afgagt. Men alle mandschauvinister skal vide, at deres dage nu er talte! ●

kvinder i Sovjet

Onani i Kina

Ifølge Sunday Times 28. dec. 1975 var en af de mest læste ikke-politiske bøger i Kina sidste år en seksualvejledning for unge — »ungdomshyggeje«.

Bogen er et af de første tegn på at myndighederne erkender ungdommens behov for seksuel vejledning.

På trods af at Kina har en pornografisk tradition der går tilbage til 1700-tallet, er bogen yderst puritansk og præget af en blanding af Konfucius' syn på det hellige hjem og revolutionære krav, om selvkontrol og lavere fødselstal. Sex bliver betragtet som tabu. Onani og seksuelle forbindelser før ægteskabet fordømmes. Myndighederne mener åbenbart at man skal investere sin energi i den socialistiske udvikling af landet i stedet for at bruge den på seksualitet. »Onani er en overdreven stimulering af de seksuelle nerver og den gør én slov«.

Bogens forfattere siger at lysten til onani kan opstå p.gr.a. tunge dyner og stramme bukser (sjældent set i Kina!). Onani siges at kunne føre til for hurtig sædafgang og impotens i ægteskabet. Hos kvinder siges onani at føre til bl.a. uregelmæssig menstruation. Den der allerede har tilegnet

sig den dårlige vane rådes til daglige øvelser, navnlig før sengetid. Når man vågner bør man stå op med det samme. På trods af at kvinderne i Sovjet har tilkæmpet sig ligestilling med manden i samfundslivet er hun i familien stadigvæk i høj grad underlagt et traditionelt patriarkalsk familiemønster. (I følge »Fakta om Sovjetunionen nr. 19-20-75« udgør kvinderne i Sovjet 49% af de ansatte i industrien, 85% indenfor sundhedsvæsen, idræt og socialforsorg, 73% indenfor uddannelse og kultur samt 49% af forskere og forskningsmedarbejdere. Nettet af førskoleinstitutioner er ret udbygget og der er vel sørget for at kvinden kan deltage i erhvervslivet). Fra Moskva, rapporteres at der nu for første gang i Sovjet skrives om sex. Bladet »Helbred« der udkommer i 11 millioner eksemplarer fastslår at erfaringer fra mange århundreder viser at manden bør være flere år ældre end kvinden. Førægteskabelige forbindelser er ikke godt for ægteskabet — en kvinde der mister sin dyd før ægteskabet mister også sin chance. Til sidst fastslås at et ægteskab ikke er fuldkomment uden børn. Så ved vi det. ●

BOLSJEVIK

*Der skulle snart være valg
og læreren derhjemme
i landsbyskolen
spurgte alle børnene
hvad de stemte på
(velsagtens for at få at vide
hvad faren stemte på —
moren regnede man ikke med i den forbindelse dengang)
alle børnene blev glade,
for vi havde regning.*

*Der blev stemt paa socialdemokraterne
venstre og de radikale
(alt efter hvor store brugerne var —
Godsejerne var ikke repræsenteret).
Jeg vidste godt, hvad min far stemte paa,
men tænkte: hvad kommer det ham ved —
og saa sagde jeg, at jeg var bolsjevik.
jeg var ti aar og vidste saamænd ikke
hvad bolsjevik var — men læreren sagde:
»bolsjevik! det var pokkers!« og saa grinede han
og alle børnene grinede — og jeg grinede,
for ih, hvor var læreren blevet i humor.
resten af timen fik vi historie —
og læreren grinede stadigvæk
saadan ind imellem —
men han fortalte os nu ikke,
hvad bolsjevik var for noget.*

*i landsbyen var der en cyklesmed,
der var kommunist ...
han blev ikke regnet for noget.*

ja, det var velnok skægt dengang ...

KVINDER SOM ARBEJDSKRAFTRESERVE

Birgitte og Kisser belyser kvindens sårbarhed i krisetider.

Udgangspunktet for denne artikel er alle de asociale nedskæringer især på daginstitutionerne som er blevet vedtaget i folketinget. Hvorfor sker disse ting i vores samfund i dag?

I efteråret da nogle pædagoger strejkede imod nedskæringerne på deres institution, blev det bevist, at disse såkaldte besparelser i virkeligheden overhovedet ikke var besparelse, hverken på kortere eller længere sigt.

vedr. besparelser på kortere og længere sigt

Strejken havde da afstedkommet en del avisomtale og Bernhart Tastesen havde i pressen offentliggjort den fatale regnefejl, hvor det viste sig, at nedskæringerne ikke gav nogen besparelse, hvilket BUPL (en af pædagogernes fagforeninger) havde gjort opmærksom på tidligere.

Det lyder næppe sandsynligt, at man ikke har vidst, at de faktiske besparelser ville blive så små, som de faktisk bliver, under forudsætning af, at de arbejdsløse pædagoger kommer til at gå på understøttelse og ikke vil kunne kanaliseres over i andet erhverv. Håbene er sikkert gået på, at man på lidt længere sigt kunne omskole og smide folk over i exporterhvervene. Men med udsigten til de fortsat meget høje arbejdsløshedstal synes dette ikke at være en farbar vej.

På længere sigt vil disse nedskæringer få store konsekvenser, da man i henholdsvis vuggestuer, børnehaver og fritidshjem får mindre tid til at tage sig af det enkelte

barn og i mange tilfælde overse problemer, som på dette tidlige tidspunkt ville være besparende at søge at løse. Med nedskæringerne vil problemerne udvide sig og jo senere der bliver taget fat omkring nælden, des flere penge vil det kræve inden for døgninstitutionerne, hospitals- og skolesektoren.

Misforstået kvindefrigørelse

Går vi tilbage til de glade 60'ere så forholdene helt anderledes ud. Konjunkturen, d.v.s. de ydre forhold som er bestemmende for tidens økonomiske liv, var i rygende fremgang og at lade kvinderne blive ved med at gå hjemme ville jo ikke være profitgivende, når der nu var masser af arbejde ude. Hjemmearbejdet har også altid været undervurderet og det ville jo være at spille en mængde god og billig arbejdskraft, hvis man ikke kastede sig over arbejdskraftreserven, nemlig kvinderne. At dette skulle være vejen til kvindefrigørelsen har vist sig at slå helt fejl, vi fik nemlig bare dobbelt arbejde. Herhjemme har Socialforskningsinstituttet lavet en undersøgelse over fritidsvaner i Danmark, der klart viser at udearbejdende kvinder ikke er blevet aflastet i hjemmene. At vores udearbejde heller ikke er blevet ligestillet med mændene har vi mange eks. på. Det afspejles i lavere løn og færre stillinger med lederskab, planlægning og initiativ. Selv på områder her i landet, hvor der er ligelig eller overrepræsentation af kvinder kan dette forhold ses. Hvor mange

kvinder er bibliotekarer, kontorfunktionærer og lærere? Hvor mange kvinder er overbibliotekarer, kontorchefer eller skoleinspektører? På industriens arbejdsmarked får kvinderne slet og ret mindre i løn selv om de laver nøjagtig det samme som deres mandlige arbejdskammerater. Denne løn-forskel har igen en række bivirkninger, som understreger deres mindre vigtige rolle på arbejdsmarkedet.

Der skrives også meget om, hvad kvinder særligt egner sig til. Dette er naturligvis ikke overvejelser, men konstateringer af kapitalens ønsker: Kvinder egner sig bedst til underordnet ikke-kvalificeret arbejde. Mogens Jacobsen, en dansk psykiater, har i et eftermiddagsblad advaret kvinderne imod at dø af stress, hvis de ikke holder sig til det underordnede og underbetalte kvindearbejde. At vende tingene på denne måde viser tydeligt, at det ikke er i kvindens interesse, for så må man jo snakke om, hvorfor hun bliver overbelastet, for selvfølgelig er hun ligeså stærk og ansvarsbevidst som manden, men hvis hun også har hjemmearbejdet, bliver hun selvfølgelig straks overbebyrdet. Mogens Jacobsens udtalelse ser for mig ud som om det er manden, der skal beskyttes. Hjemmearbejdet overlades til kvinden så manden kan blive ved med at besidde de sikre, ansvarskrævende stillinger.

Selv om kvinderne udgør 41% af alle ufaglærte arbejdere er de meget svagt organiseret i fagforeninger som kan varetage deres interesser. Kvinderne er opsplittet så de aldrig samlet kan handle og kræve forandringer og er ofte beskæftigede i hjørner af arbejdsmarkedet, hvor det ikke er god tone at organisere sig. Konklusionen på alle disse forhold må være, at i en krisetid som nu er det selvfølgelig lettest at skubbe kvinderne hjem til kødgrøderne igen, vi gør jo ikke så meget vrøvl. Vi besidder de mindst vigtige stillinger og derfor er vi også dårligst stillede med hensyn til ansættelses- og opsigelsesvilkår og er på ingen måde sikret til at fortsætte på arbejdsmarkedet.

Børn og kvinder som kastebolde

Med hensyn til pædagogerne er det jo stadig hovedsagelig kvinder, så nedskærer man personalet på institutionerne og lukker nogle andre helt, kan der med tiden være en »chance« for at man kan aflive pædagogerne, Glistrup gør i hvert fald sit, og børnene kan blive passet af deres egen mor, hvilket nu er blevet det bedste for børnenes udvikling. I 60'erne da »arbejdsreserven« skulle udnyttes var det selvfølgelig bedst, at børnene kom ud blandt andre børn, men sådan skifter teorierne alt efter hvordan kapitalen klarer sig i konkurrencen med de udenlandske. Lige for tiden klarer kapitalen sig dårligt så nu må vi bruge den sidstnævnte teori. Kvinder og børn, hjem i den lune rede og lad manden om det udadvendte arbejde. Pas dit husmoderarbejde, det er du jo skabt til, de skal vi nok fortælle dig alt om, Ja, sådan er vores arbejdsbetingelser i dag. Dermed ikke sagt, at det kun er kvinder, der i dag

bliver fyret, mænd der ligger på linie med kvindernes uddannelser eller mangel på samme bliver ramt ligeså hårdt.

Hvem skal vi rette skytset imod?

Hvorfor har pædagoger en så stor modstand imod sig? Hvorfor står alle vi kvinder ikke samlet og gør oprør mod de asociale nedskæringer? Disse spørgsmål er der mange forklaringer på, alt efter hvilke holdninger vi har til hvordan vi mennesker skal bruge hinanden. Oprettelsen af daginstitutionerne er ikke sket på et ideologisk grundlag, men som en praktisk foranstaltning for at få kvinderne ud på arbejdsmarkedet. Kender vi lidt til børns behov (vi kan sammenligne med vores egne) ved vi at børn såvel som voksne, har en masse behov og en masse muligheder i sig, hvis vi forstår at tilgodese dem og har muligheder for at tilfredsstille dem. Disse muligheder bliver idag vanskeligere ved at man foretager de asociale nedskæringer og jeg forstår ofte godt forældres utilfredshed og uforståenhed overfor problemer som er opstået i børnehaven med deres barn. Det er ikke kun på grund af pædagogens situation, men skal også sammenholdes med forældrenes egen. Den ene stressende arbejdsdag efter den anden, over og hente ungerne i børnehaven, som måske er lidt umulige efter at de 9-10 timer i børnehaven har været i fuld aktivitet — købe ind — lave mad — passe unger — måske klager fra naboer på grund af larm — vaske op — og så måske først positiv kontakt, nemlig vask af børn, hvis der i det hele taget er overskud til at være positiv på dette tidspunkt. Mulighederne for god kontakt med sit barn er små, børnene tilbringer de fleste af deres vågne timer i børnehaven og det er klart, at man som forældre kan få lidt dårlig samvittighed ind imellem. Men det er sgu ikke pædagogernes skyld. Jeg kan ikke forestille mig nogen pædagog mene, at det er pædagogisk forsvarligt, at børnene tilbringer så mange timer på institutionen. Forholdene er simpelthen ikke til det.

Derfor må vi prøve at stå sammen med forældrene så de kan rette deres skyts mod andre mål end pædagogerne, nemlig de indflydelsesrige personer, som kun tænker i kapitalens interesser og ikke tilgodeser os, som skal arbejde under systemet.

Organisering

Det som gør det svært at solidarisere sig, det være sig kvinderne alene eller alle os der gerne vil lave et mere menneskevenligt samfund, er netop de forskellige holdninger der hersker i samfundet, alle de forskellige påvirkninger vi støder på hver dag, via f.eks. massemedier, alt afhængig af hvilket miljø vi færdes i, men dermed ikke sagt at det er umuligt at organisere grupper, som kan arbejde med disse ting, tværtimod, men det kræver et fantastisk overskud. En ting er for mig helt sikkert, skal kvinderne tilbage til hjemmene får vi svært ved at organisere os, vi vil blive endnu mere splittet end vi er i forvejen og

Fortsættes side 24

BT og børnelokker-sagen

I det forrige nummer af bladet var der et interview med tre medlemmer af Pædofili-gruppen. Vi synes vi må fortælle læserne hvordan det interview blev til, for ifølge en københavnsk avis, der lavede sensation omkring interviewet, kunne det se ud som om interviewet var opdigtet.

Interviewet har fundet sted. Det er baseret på en redigeret udgave af en båndoptaget samtale mellem de tre mænd og os.

Da samtalen var blevet skrevet af slettede vi båndet. Og vi gav de tre mænd opdigtede navne og stillinger. Selv deres alder lavede vi om på.

Det viste sig at vi havde gjort klogt i at være så forsigtige. Den københavnske avis, BT, valgte nemlig at hive interviewet ud af den sammenhæng som vi fra bladets side havde prøvet at skabe med vores tema-nummer om pædofili og udelukkende beskæftige sig med den omstændighed at såkaldte børnelokkere fortalte om deres oplevelser.

Det perspektiv som vi i redaktionen havde villet give emnet pædofili kom ikke til udtryk i avisen. Tværtimod blev de interviewede personer i en leder stemplet som »sexualnazister«. Den samme avis havde i øvrigt haft et stort opsat interview nogle uger forinden hvor en af avisens journalister sammen med den medarbejder på Seksual politik, der nu var blevet sat i forbindelse med »sexmisbrug af børn«, fortalte om deres erfaringer som bøsser. Den pæne, forstående holdning til bøsser varede kun indtil avisen fandt en lejlighed til at antyde at alle bøsser nok var børnelokkere og at pædofile ikke kunne give ømhed endsiges kærlighed til dem de kom sammen med, men kun vold. Det var da et godt og tydeligt eksempel på at den tankegang man selv ligger under for tillægger man automatisk alle andre. Herskernes bevidsthed presses ned over folkets. Vi blev begge afhørt af politiet, og vi fortalte hvad der var at fortælle, og der blev selvfølgelig ingen sag ud af det.

Vi lærte at pressen er til for at bruge os,

ikke for at hjælpe os. Og vi lærte at en såkaldt åben holdning til det seksuelle kun bliver hevet frem og demonstreret lidt på dage hvor der mangler baggrund for en god gammeldags hetz.

Med kærlig hilsen

Finn Mikkelsen og Christian Kampmann

Sagen gav i øvrigt anledning til at både Forbundet af 1948 og Bøssernes Befrielses Front hver kom med en resolution.

Forbundets lyder:

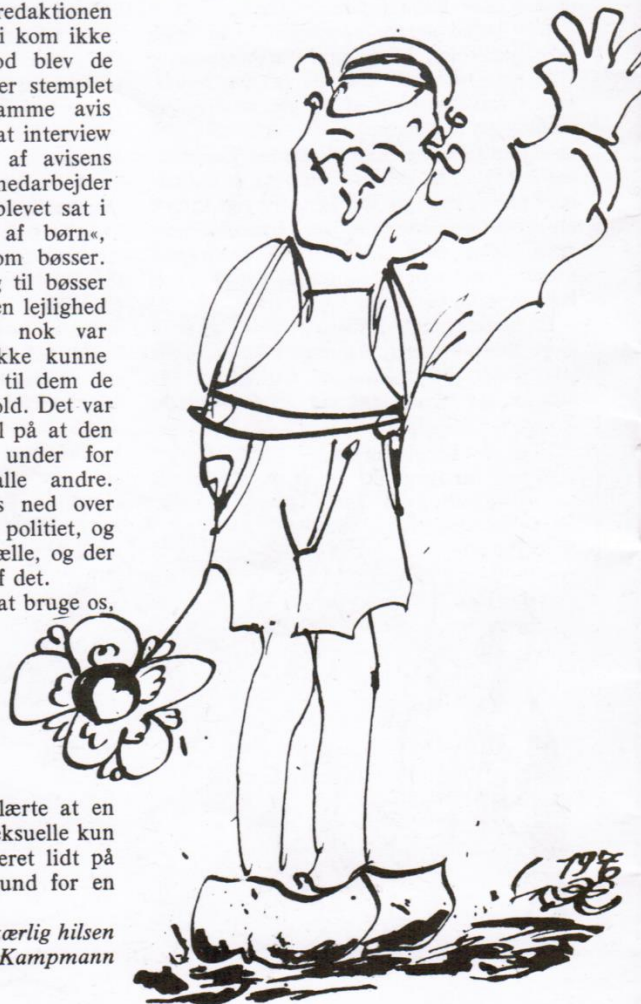
»Dagbladet B.T. har de seneste dage i sensationelle artikler og en leder beskæftiget sig med seksuelle forhold mellem voksne og børn, i dette tilfælde mellem voksne mænd og drenge imellem 8-16 år.

Artiklerne fremtræder klart med det formål at skabe forargelse og rædsel, og B.T. går så vidt som at tale om seksual nazisme. Dette til trods for at psykologer og andre i årevis har advaret mod at behandle dette emne på en så uansvarlig måde, om ikke af andet så af hensyn til børnene.

Hovedbestyrelsen for Forbundet af 1948, Landsforeningen for Homofile, tager skarpt afstand fra, at pressen således driver menneskejagt — med det ene formål at sælge flere aviser — også i et så ømtåleligt emne.

Og Bøssernes Befrielsesfront sagde:

»I anledning af den hetz, B.T. for tiden fører mod bestemte navngivne personer og seksualpolitiske grupper, skal Bøssernes Befrielses Front udtale, at man kan give B.T. fuldstændig ret i sin egen karakteristik af sig selv som »menneskefjendsk, kapitalistisk, reaktionær og autoritær«, og at man må konstatere, at B.T.'s holdning også er voksefascistisk, børnefjendsk, kvindefjendsk og seksualfjendsk. At høre B.T. tale om frihed er som at høre paven tale om sex!

LÆSER- BREV!

à propos fascisme

Kære venner i redaktionen

Lad mig starte med at sige, at »Seksualpolitik« for mig er så vigtigt et blad, at det grænser til det uudværlige. Det hænger sammen med, at det hovedsagelig er virkelig væsentlige emner, der tages under behandling, og der bliver ikke lagt skjul på, at problematikken har mange sider. En anden ting jeg godt kan lide er, at I er opmærksomme på, at seksualpolitik kan være noget helt andet i andre dele af verden uden for de rige og selvoptagne vestlige lande (som Siglo 20).

Det er det hovedindtryk, jeg sidder tilbage med efter at have læst 2 numre. Imidlertid er der også visse detaljer, der godt kunne gøres bedre. Nr. 2 var således delvis skæmmet af mangelfuld korrekturlæsning (specielt interviewet med Suzanne Brøgger). En anden ting er, at artikelserien »hvad er fascisme?« i numrene 2 og 3 ikke forekommer mig at være særlig velanbragt. Det bunder måske ganske enkelt i, at overskriften har *meget lidt* (næsten intet) med indholdet at gøre; man er ikke blevet klogere på *fascismen* ved at læse de to artikler til ende; derimod får man en del at vide om en række andre ting.

Det kan være interessant nok i sig selv at skrive spalte op og ned om hagekorset, men jeg finder det uholdbart og

Mange tak for både ros og kritik! Når du siger at svastika intet har med fascisme at gøre, så har artiklen »Hagekorsets seksuelle betydning« i serien »Hvad er fascisme?« ikke tjent sit formål. Det er rigtigt at artiklen ikke kommer med en utvetydig definition på fascismen, men det burde stå klart at hagekorset repræsenterer klassesamfundet, imens venusfigurerne repræsenterer det såkaldte klasseløse patriarkat. Det fremgår heller ikke at fascismen er det mest ekstreme udtryk for klassekampen, men blot at det er klassesamfundets mest universelle symbol og at hagekorset er udtryk for en psyke som er »hierarkisk-patriarkalsk pik-fikserede, den heteroseksuelle mand øverst — kvinden nederst og bøssen uden for samfundet!«

Jeg er fuldstændig enig med dig i at artiklen svæver for meget omkring emnet uden at man bliver særlig klog på

uvidenskabeligt at sætte det i forbindelse med fascismen, eftersom det er langt ældre. Det er en urimelig form for »mistænkeliggørelse« af svastikasymbol, for fascisterne har aldrig haft patent på det, hvilket i øvrigt også fremgår klart nok af artiklens indhold.

Derfor mener jeg, at det i et sådant tilfælde må være på sin plads for redaktionen at sørge for *enten* at en given artikel handler om det overskriften angiver eller laver overskriften om, så den svarer til indholdet.

Hermed når jeg frem til den egentlige anledning til, at jeg har fattet pennen. En dame jeg kender, som er bibliotekar, har gjort mig opmærksom på en ny amerikansk bog af Jarnov med titlen: »Primalskriget (Kuren mod neurose)«. Den skal bl.a. rumme en opskrift på, hvordan man »kurerer« homoseksualitet, som Jarnov altså på god gammeldags facon opfatter som en »neurose«. Min bekendt har været noget rystet over at læse dette kapitel; det var måske en idé om én eller anden kiggede nærmere på bogen og eventuelt gav en omtale af den i bladet? Gennem bibliotekerne er bogen allerede spredt over hele landet, så noget tyder på, at det kunne gøres behov.

Med kammeratlig hilsen
Kjeld K. Lings

fascismen og dette gælder også 2. afsnit, som slet ikke behandler hvad fascismen er, men om Sovjetunionens fordrejning af kvindernes virkelige indsats i kampen mod fascismen. 3. afsnit gør sig skyldig i noget af det samme ved at sammenligne Sovjetunionen med Nazi-Tyskland, i stedet for at analysere fascismen enten historisk eller aktuelt. Det kan være at jeg i næste nummer af bladet vil prøve at give en relativ præcis beskrivelse af min opfattelse af kernen i fascismen. Men serien er slut med dette respons på læserbrevene.

Arthur Jarnov's bog »Primalskriget« er sex- og bøssefjensk og burde efter min mening grundigt omtales her i bladet, ikke mindst fordi den er populær på venstre-flojen, men også fordi det endnu ikke er kommet frem at den indeholder en af de mest traditionelle og reaktionære opfattelser af homoseksualitet. Se iøvrigt »The Body Politik« nr. 22, Februar 1976.

Kys og hilsen
Peter

DEBAT:

Der er indkommet en reaktion på artikelserien »Hvad er fascismen?«, som er blevet bragt i de sidste numre af bladet. Redaktøren af enquetesen, Peter Schmidt svarer på kritikken.

Christiania den 10. december 1975

Til bladet seksualpolitik

Egentlig havde vi tænkt os at gøre et interview med Betty Ford. Det var desværre umuligt da hun sammen med sin familie og 'dr' Kissinger var i Peking. Desuden har 3. afsnit af artikelserien »Hva er fascisme« givet os nok at arbejde med.

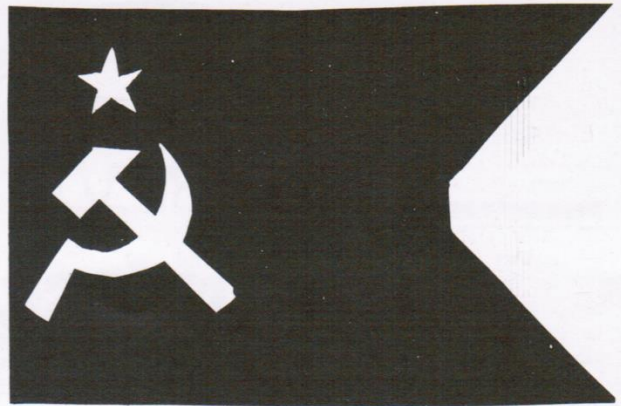
Kritik er en god ting, når den bruges til at korrigere fejlagtige opfattelser, og når den bruges på en materialistisk måde. Kritik er ikke noget negativt reserveret for ens fjender, men er af de ovenfor angivne grunde noget som på en venskabelig og kammeratlig basis bør gives og høres i alle alvorligt arbejdende politiske bevægelser og grupper.

Vi vil i følgende brev udtrykke og forsøge at begrunde vores store bestyrtelse over den, efter vores mening aldeles uansvarlige måde hvorpå Sexualpolitik bragte artiklen »Brezjnev-kliken går i Hitlers fodspor«, fra bladet Kina i Dag.

Over artiklen står at den er oversat af Peter Schmidt fra Kina i Dag. Uden at vide det, går vi ud fra at det er fra svensk den er oversat. I så fald er det fra no. 7 1975, udg. af Kinas ambassade i Stockholm. Den i Sexualpolitik bragte artikel er et bilag til denne udgave af bladet Kina i dag.

Bid mærke i artiklens overskrift. Peter har gjort sig skyldig i en grov fornærmelse af det sovjetiske folk og dets nationer, ved at kalde artiklen »Sovjet går i Hitlers fodspor«. VI mener at der er en væsentlig forskel på begreberne »sovjet« og »brezjnev-kliken«. Denne alvorlige oversættelsesfejl kombineret med opsætningen af artiklen og de valgte illustrationer, der står for seksualpolitikens regning, idet de ikke er i den oprindelige artikel, giver det indtryk at Sovjetunionen udgør en fascistisk stat. Det er en fejlagtig opfattelse. Udbredelsen af sådanne fejl tjener kun USA- og EEC

DEBAT:

imperialismen.

Faktisk ville vi gerne have kritiseret indholdet af artiklen osse. Imidlertid har det været svært at finde nogen beviser på at de kinesiske påstande skulle være usande. Det skyldes mange ting, men først og fremmest vores manglende oplysninger om sovjetiske forhold.

I stedet for en egentlig kritik vil vi derfor fremføre følgende iagttagelser og indsigelser, for at gøre opmærksom på en mere nuanceret stillingtagen til supermagterne, af hvilke Kina hævder der kun er to. (USA og Vesteuropas politiske ledere taler sædvanligvis om tre sådanne).

I Kina i Dag, no. 7, er der fire andre artikler det er værd at hæfte sig ved. Bl.a. to artikler om Kinas kvinder. Den ene er den tale som Li Su-Wen gav på kvindekongressen i Mexico i år, den anden er »Spørgsmål og svar om Kinas Kvinder«. Artiklerne som det nok kunne være begrundet at bringe og diskutere, adskiller sig på adskillige punkter i sin holdning, fra det vi i Vesteuropa og USA forstår ved kvindekamp. Den kinesiske grundlov skriver f.eks. at »Staten beskytter ægteskabet, familien og moderen og barnet«. De seksualpolitiske tankegange diskuteres ikke overhovedet i artiklerne, ligesom disse tankegange tilsyneladende ligger de kinesiske ledere fjernt, i hvert fald hvis vi skal dømme efter de oplysninger det er muligt at få i den kinesiske presse i Europa.

En tredje artikel forherliger Kinas hær »Folkets Befrielsesarme« (FB). Hvad vi i denne artikel har bidt mærke i er de tre disciplinære grundregler for FB. No. 1 af disse regler hedder nemlig »Adlyd ordrer i alt hvad I gør«. Denne regels berettigelse skal vi ikke diskutere her, kun fremføre at et af angrebene i art. om Brezjnev-kligen lyder »det herskerne i Kreml ønsker, er at oplære de unge i Sovjetunionen til robotter, der ligesom soldaterne i Hitlers Wehrmacht kun forstår at udføre ordrer...« Vi synes det er mærkeligt at en socialistisk nation angriber en anden for at have opfattelser som man osse selv har.

Den fjerde interessante artikel i Kina i Dag no. 7, hedder »Stormmoln över Östersjön«. Det er en til kongeriget Danmarks folk rettet advarsel om et kommende angreb fra sovjetisk side. En artikel der bygger på citater fra danske aviser og personers udtalelser. Det er vel en korrekt måde at analysere danske forhold

på. Dog undrer vi os såre over at kilderne er af en sådan art som de alle er. Det er nemlig alle reaktionære kilder. Aviser og personer der til daglig reelt kun har hån tilovers for det danske arbejdende folk, og som hos dette først og fremmest er kendt for at udsprede løgne.

Kilderne er Berlingske Tidende fra 20/2 til 3/3, ledere og artikler i det bekendt fascistoide dagblad Jyllands Posten, hjemmевærnsbladet »Forsvarsbrødre«, kendt for sin overspændte antikommunistiske holdning, samt folketingsmedlem Bent Honore fra kristeligt folkeparti.

Ikke et ord om NATO, EEC eller citater fra folkets presse. Yderligere slutter artiklen med en slags ros til det danske folk, der på trods af den svære økonomiske situation det befinder sig i har fremsynede ledere der har forhøjet militærbudgettet i takt med inflationen. Dette er besynderligt idet det i et af angrebene på Sovjetunionens ledere hedder at »Sovjetrevisionisterne har ingen betænkeligheder når det gælder at følge Hitlers politik med kanoner i stedet for smør og »maner sovjetmedborgerne til at bringe materielle opofringer« og »anvende en stor del af nationalindkomsten til forsvaret«. En politik der heller ikke er det danske folk ubekendt i øvrigt. Men hvorfor roser Kina I Dag de danske ledere for det selvsamme som man angriber de sovjetiske ledere for? Formand Mao har sagt »Forbered jer mod krig, forbered jer mod naturkatastrofer og gør alt for folket.« Kan det ikke tænkes at de kilder Kina I Dag har citeret i art. om Brezjnev-kligen er af samme beskaffenhed som dem der er citeret i artiklen om krigstruslerne mod Danmark? Kan det ikke tænkes at Sovjetunionen følger en politik af samme beskaffenhed som den formand Mao anviser i ovenanførte citat? (-Selvom vi finder det mærkeligt at en anseelig del af sovjetunionens Røde Hær er opmarcheret ved Kinas grænse, — grænsen til et andet socialistisk land!)

Det er vores opfattelse at seksualpolitik hellere skulle tage fat på at undersøge de seksualpolitiske forhold i de to toneangivende socialistiske lande.

F.eks. kunne man jo analysere udviklingen i Sovjetunionen på baggrund af studiet af den store sovjet encyklopaedi 1 og 3 oplag henholdsvis 1930 og 1971. I 1. oplag hedder det således om homosexualitet: »... i de avancerede kapitalistiske lande er kampen for at få fjernet disse hyklende

love for nærværende langt fra ovre. I f.eks. Tyskland har Magnus Hirschfeldt stået i spidsen for en hård kamp, som ikke har været uden fremgang når det gjaldt om at få forbudet mod homosexualitet ophævet. Den sovjetiske lov erkender intet »brud« mod »moralen«. I tredje oplag hedder det derimod om homosexualitet, at det er »en sexuel perversion som består i en unaturlig tiltrækning til personer af samme køn. Det kan forekomme hos begge køn. Lovene i Sovjet, de socialistiske lande og til og med i nogle borgerlige stater har straffebestemmelser for homosexualitet«.

VI ved intet om disse forhold i Kina, men Albanien, som må siges at følge en kinesisk linie har haft hetzende forfølgelser af homoseksuelle. Se det finder vi det værd at beskæftige sig med og komme med begrundet kritik af. Vi synes ikke om at vores blad bruges til at uddybe de modsætninger der hersker i de befriede socialistiske lande.

Hvor kommer de korrekte ideer fra? Fra produktionskamp, klassekamp og videnskabelige eksperimenter.

Længe leve det varme venskab mellem alle verdens folkeslag.

*kærlig kammeratlig hilsen fra
Lullu-Bell Nielsen
Tanja, Sven, Morten
Kollektivet Tribadaanstalten
Sophiegade 2
Christianshavn*

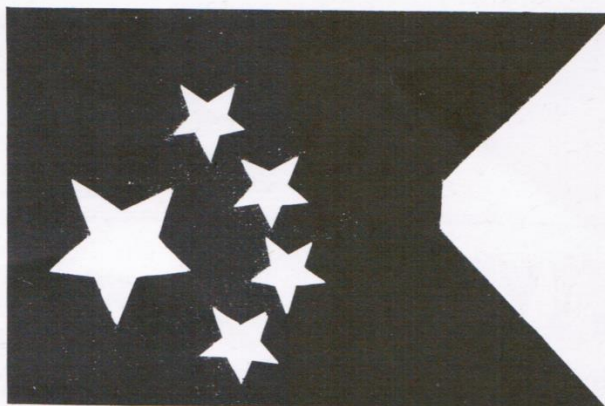

Gode kammerater!

Egentlig havde jeg tænkt mig, foruden det allerede skrevne 1. afsnit om fascisme også at skrive et 4. afsnit under titlen »Fascisme, racisme, sexism«. Men fordi I kommer med en god kritik og fordi denne serie måske har kørt længe nok kan det muligvis være på sin plads at afslutte serien med at besvare ovenstående to læserbreve angående serien: »Hvad er fascisme?«

I siger at kritik er en god ting og at den skal bruges på en materialistisk måde. Dertil vil jeg tilføje at den i lige så høj grad skal være dialektisk og at god kritik også betyder selv-kritik. F.eks. mener DKP at Sovjetunionen er et eksempel til efterligning, men hvorfor fremkommer der så lidt

DEBAT:

kritik af Sovjet fra DKP's side? Det er demagogi at sige at man ikke vil kritisere blot fordi dét gør den borgerlige presse til overflod.

Det er vanskeligt for mig at forstå hvor meget kritik af Sovjetunionen der skal til, selv fra venstrefløjens side, før Sovjetunionens sympatisører i Danmark fatter hvad denne kritik egentlig siger. Det er som om vi er døve og blinde. Men denne kritik mener bogstaveligt hvad den siger — Sovjet er et monopolkapitalistisk, fascistisk diktatur! Det er rigtigt, som I siger, at illustrationerne til artiklen og overskriften »Sovjet går i Hitlers fodspor« giver det indtryk at Sovjetunionen udgør en fascistisk stat. Kære venner, dette er ikke nogen upræcis fremhævelse af artiklens indhold, tværtimod. At tilsløre eller fortie kritik er en almindelig fascistisk metode og det er netop hvad DKP og Sovjet desværre gør sig skyldig i. I vores blad vil vi ikke fortie noget som helst!

I har ret når I siger at der er forskel på begreberne »Sovjet« og »Brezjnev-kliken«. Det er også på min egen regning at jeg har givet artiklen en anden overskrift »Sovjet går i Hitlers fodspor« i stedet for »Brezjnev-kliken følger i Hitlers fodspor«. Grunden til at jeg valgte en anden overskrift end den oprindelige er blot fordi jeg synes at min titel er mere »folkelig« og mindre »fremmed« end et ord som »kliken«.

Verden ændrer sig meget hurtigt og hvis vi ikke følger med i udviklingen og blot stædigt stirrer os blind på Sovjet som arbejderklassens revolutionære arnested, så vil vi kun tjene reaktionen og ikke revolutionen. I dag udkæmpes den seksualrevolutionære kamp i Europa og Nord-amerika, mens kampen for socialismen er højest udviklet i Kina. Dette er noget nyt, historisk set, men vi må hurtigst muligt erkende det hvis vi skal komme videre og udvikle syntesen mellem klassekamp og seksualkamp.

Angående hvad kvindekamp i Kina er for noget bragte vi i nr. 3, 3. årg. en artikel som hedder »Kvindekamp i Kina«. Fra den skulle læserne kunne få en klar forestilling om hvad kvindekamp i Kina går ud på.

I skriver rigtigt nok at den kinesiske grundlov beskytter ægteskabet, familien, moderen og barnet. På trods af dette vil udviklingen, efter min mening, også i Kina føre til en kollektivisering af familien. Dette vil ske i forbindelse med den øvrige

kvindekamp og kulturrevolutionen — vel og mærke hvis den fortsætter henad den socialistiske vej og ikke ender dér hvor Sovjet er nu.

Hvis man er marxist og kollektiviserer produktionsmidlerne må man også tro at overbygning kollektiviseres. Hvis man er feminist og tror at familien er samfundsbasis, så vil den også kollektiviseres i tidens løb blot fordi det er den mest praktiske måde at indrette sig på. Både marxister og feminister er dialektiske materialister.

Når kineserne eller andre er selvmodsigende, som når de kritiserer andre for hvad de ikke selv kan leve op til skal de afsløres med det samme. Uafbrudt kritik/selv-kritik må anvendes for at bekæmpe enhver form for demagogi. Hvis kineserne på den ene side siger at man skal adlyde ordre blindt inden for militæret i Kina og på den anden side kritiserer Sovjetunionens ledere for at kræve ukritisk lydighed af soldaterne i Sovjet, så skal dette hykleri afsløres på det kraftigste. At I understreger dette er vi kun glade for.

Det er også for dårligt at kineserne ikke kan finde nogle mindre reaktionære kræfter i Danmark end Berlingske Tidende og Hjemmeværnet til at citere når de søger at få bekræftet deres egen påstand om et fremtidigt angreb på Danmark fra Sovjet. Samtidig må vi ikke glemme at der trods alt er en meget venstre-orienteret kilde til denne påstand — nemlig Kina selv!

I verden findes der to dominerende supermagter — USA og Sovjet. Vesteuropa, selv om det er en monopolkapitalistisk magtcenter, er trods alt mindre dominerende overfor den 3. verden end de to supermagter. Og Vesteuropa er tilmed i konkurrence med de to supermagter og som sådan med til at holde dem i skak i deres bestræbelser for at opnå verdenshegemoni. Det kan vi se hvis vi kigger lidt nærmere på EF og den øvrige verden. Det er fordi USA og EF står i opposition til Sovjets forsøg på at dominere verden, at Kina udøver begrænset støtte til disse mindre imperialistiske kræfter. Det er ikke fordi Kina synes godt om disse landes samfundssystemer, og dette er en afgørende forskel. Det betyder ikke at Kina-sympatisører skal støtte EF. Det gør vi nemlig ikke.

I siger at I finder det besynderligt at Sovjetunionens Røde Hær er opmarcheret langs Kina's grænser. Dette er ikke besynderligt når vi véd at Sovjet er et

fascistisk, monopolkapitalistisk, byråkratisk diktatur.

Jeg mener absolut ikke at Kina følger en politik af samme beskaffenhed som den i Sovjet, bl.a. fordi kritik/selv-kritik er en væsentlig bestanddel af kulturrevolutionen som stadig finder sted, og fordi kineserne er i fuld gang med at afskaffe den gamle sexistiske kultur, og fordi lønforskellene nu skal til at afskaffes i Kina. Lokal selvstyre (hermed menes ikke lokal selvstyre for direktørerne, men for arbejderne selv) udvikles mere og mere i Kina. Tendensen i Sovjet er det stik modsatte.

Vi vil meget gerne komme med flere oplysninger om de seksuelle forhold i de socialistiske og revisionistiske lande end tilfældet hidtil har været, men når I ber os om at deltage i den almindelige fortielsesproces på venstrefløjens om hvad der egentlig sker i Sovjetunionen og de Øst-europæiske lande så må vi sige fra. At tilsløre faktiske kendsgerninger med politiske motiver er en almindelig fascistisk, politisk arbejds metode som vi aldrig vil acceptere. Folket har ret til at vide hvad der foregår og hvis dette forhaler revolutionen (som jeg absolut ikke tror det vil) så må vi bare vente på revolutionen lidt længere endnu!

I siger at vi ikke skal beskæftige os med andet end de rent seksualpolitiske sider af livet. Men de seksualpolitiske sider af livet er en del af den samfundsmæssige praksis og bestemmes af denne praksis. Bladet Seksualpolitik er et seksualrevolutionært blad og i kraft af dette beskæftiger vi os med hele samfundet. Vi må nødvendigvis tage stilling til den personlige og seksuelle undertrykkelse, kvindernes kamp på arbejdsmarkedet; i hjemmet og i daginstitutionerne, Folketingets partier, arbejder- og lønmodtagerklassens politiske kampe, levevilkårene her i Danmark og international politik. Seksualkamp og politisk kamp, på alle niveauer, er to sider af samme sag! Bladet Seksualpolitik beskæftiger sig med samfundstotaliteten, fordi hele samfundets materielle og ideologiske forhold influerer på vores seksualliv.

*Kys og hilsen
Peter*

OBS! Hvor kommer korrekte ideer fra? De kommer fra den samfundsmæssige praksis alene: produktionskamp, klassekamp, videnskabelig eksperimenteren og sandelig også fra seksualkampen!

• BØGER •

FLYING

Kate Millett: Flying. Ballantine Books, 678 sider.

Om sin selvbiografi siger Kate Millett: »Den handler om frihed ... Jeg siger at når man elsker med mere end et enkelt menneske, så gør man noget godt til noget endnu bedre ... At slippe ud af monogamiet er svært, men det er det værd ...«

Kates mor, som bogen er tilegnet, citeres på billigudgavens første side for at have kaldt den: »Snavset, beskidt, væmmelig ...« Mere om hende om lidt.

Ens måde at træde frem som bøsse eller lesbisk bliver nødvendigvis anderledes hvis det gøres til genstand for mediernes opmærksomhed. Om det er lettere at stå frem med dækning i mediernes, eller at gøre det uden at det bliver omtalt offentligt, skal jeg ikke kunne sige. De to måder har nok hver deres fordele og ulemper. Ulempen ved at gøre det med pressens bevågenhed er at man risikerer at blive røvendt. I Kate Milletts tilfælde skete det på en særlig grov måde.

Begyndelsen til det medie-mareridt hun kom ud i, og som en overgang truede med at gøre hende sindssyg, skete under en paneldiskussion på Columbia universitetet i New York. Deltagerne var sat sammen fra kvindebevægelsen og den lesbiske bevægelse, og Kate Millett optrådte som tilhørende kun kvindebevægelsen, ligesom hun forinden i et blad, *Time*, var blevet fremstillet som en udelukkende heteroseksuel gift kvinde. Oven i købet var hun blevet fejlciteret for at have sagt at lesbianisme ikke var noget for hende.

En inderkreds vidste at det var det, hvilket hun heller ikke havde prøvet på at skjule for denne kreds. Under paneldiskussionen provokerede en af dem fra den lesbiske bevægelse hende til at tilkendegive offentligt, her og nu, hvad hun var.

»Er du lesbisk? Sig det. Er du?«

Kate Millett valgte at svare ja, og i bogen fortæller hun hvordan pressen, igen med *Time* i spidsen, brugte det til at nedvurdere kvindebevægelsen ud fra den perverse holdning at jo mere bevægelsen var »smittet« med lesbianisme, jo mindre kunne den bruges af »rigtige« kvinder. Holdningen kendes også her i landet.

Modvilligt, men med hurtigt stigende overbevisning, måtte Kate Millett give

sine lesbiske medsøstre ret i at udtrykket »biseksuel« er ubrugeligt i den seksuelle revolution, uanset om man selv føler at det dækker ens egen situation. Det er ubrugeligt fordi det kan misbruges til en yderligere undertrykkelse af lesbiske og bøsser.

Man skulle tro at det også kunne bruges til at få de heteroseksuelle til at tvivle på deres fastslåede normalitet og dens medfølgende magtposition. Sådan virker det bare ikke. Biseksualitet bliver gjort til en ny måde at være bedre på end de homoseksuelle, en ny undertrykkende norm.

Det indså Kate Millett, og i hendes selvbiografi fortæller hun hvor svært det var for hende at leve op til. Forsøget på at bruge mediernes til at tale for en større sag — kvindebevægelsens — mislykkedes. Naturligvis. Medierne i USA kan ikke bruges af enkeltpersoner eller grupper, ligeså lidt som pressen her kan det. Det er medierne, der som redskab for magthaverne, bruger de andre, ikke omvendt.

Furuden at blive brugt til at kaste lort på kvindebevægelsen blev Kate Millett brugt til at fastcementere den stjernedyrkelse som det kapitalistiske konkurrencesamfund anvender i indoktrineringen om at samfundet er klasseløst og enhver er sin egen lykkes smed. *Time* satte hende på forsiden, ikke, som hun selv havde foreslået, en større gruppe fra kvindebevægelsen, sådan at det, endnu engang, kunne se ud som om historien bliver skrevet af lutter enkeltindivider.

Udover konfrontationen med medierne havde Kate Millett de konfrontationer med venner og familie som de færreste undgår når de træder frem. Her kan det måske være en hjælp at have sagt det i medierne. Så slipper man for at sige det en masse gange senere. Til gengæld ramler man ind i et nyt og lige så alvorligt problem: anklagen for at have brugt medierne til at hævde sig selv og såre sine nærmeste. Var det virkelig nødvendigt at tale om det? Er det ikke kun en privatsag?

Kate Milletts mor reagerer sådan som det har været tilfældet hos alle »nærmeste« til folk der har stået offentligt frem som jeg har hørt om. Jeg vil lade et citat slutte denne korte omtale af bogen, som jeg anbefaler stærkt, trods dens vanskeligt tilgængelige »spontane« dagbogsstil. Det er Kate der telefonerer til sin mor.

»Hvad skriver du om nu, kæreste?« Med dommedagsagtig stemme.

»En anden bog, mor, lidt skør, den er om mig. Nej, ikke helt en selvbiografi.«

»Du kommer ikke noget af det dér skrækelige om lesbianisme i den, vel?«

Omsider et pletsud.

»Katie, du skriver ikke om lesbianisme

nu, gør du?«

Hun er som en terrier på jagt efter et ben ... Min hals strammer sig sammen, jeg venter på pistolskuddet. Har skyldfølelse ligesom i barndommen. Er et udskud. »Det må altså med i bogen, mor, fordi det er en del af mig«. Nu er der kun hendes nervøse jamren. »Men det er kun en enkelt del, husk det.«

Hun eskalerer til en huyen. En enkelt dråbe af det forkerte forpester åbenbart det hele. Hele bogen bobler af kræft. Jeg begynder at ryste, min stemme skælver. Så tager jeg en chance, sætter det hele på eet bræt. »Mor, jeg vil have at du skal læse den når jeg er færdig, for jeg vil have at du skal kende mig. Jeg er din datter. Jeg vil have du accepterer mig. Den bog er mig. Kan du acceptere selv det hvis du elsker mig?« Jeg har øvet mig på den så længe, denne bøn om kærlighed uden betingelser, og alligevel lyder det så tamt da først jeg har sagt det. Hendes stemme gentager mit navn, anklagende ...

»Jeg stjæler ikke penge, og jeg dræber ikke folk i krig.«

»Jeg dræber hende, siger hun. Jeg fortæller hende at Doris Lessing siger at mødre ikke dør så let som de hævder. Nu græder hun bare. Det gør jeg også. Min vanvittige drøm om familieaccept klasker sammen under hendes fortvivlelse.

»Man bliver ikke skadet fordi man rører ved en andens kvindes krop, mor, jeg kan ikke leve med den skyldfølelse.«

Men min mor ved ikke hvad i alverden jeg mener med skyldfølelse. »Du burde skamme dig.«

»Mor det bliver bare ved, al den lidelse på hver side, hvis folk ikke begynder at sige sandheden. Du har vidst det her om mig siden jeg var tretten.«

Men det er ikke det at vide om det hun har noget imod, det er at der bliver fortalt om det. »Hvorfor skulle du give dem beviserne på det, alle de bladfolk?«

»Hvis jeg ikke har gjort noget galt er der ikke tale om beviser, mor ... Vi er kun fri når vi fortæller sandheden. Hvis man virkelig giver folk besked er man ikke afhængig af deres nåde og barmhjertighed. Jeg lever ikke et liv som jeg skammer mig over.«

Hun græder.

»Hold fast ved mig, mor«. Jeg kommer mekanisk frem med hele min plan om at jeg vil dedicere bogen til hende. At vi kan klare ethvert angreb hvis vi holder sammen. Imens undrer jeg mig over om det mon er en tung narkotika forårsaget af blodets bånd eller en rævesnu strategi. For at beskytte hende. Nu hulker hun at naboerne vil få det at vide, at hun bliver nødt til at flytte. Der er en lang tirade om naboens hund, og naboen på den anden side taler aldrig til hende ... Hun græder,

det gør jeg også, trods al min propaganda. Den lesbiske befrielses standardformular om at man skal sige til sine forældre at de bør sætte pris på én, blah blah, hvad siger man til ens mors smerte? Så siger jeg, som en sidste desperat retfærdiggørelse, hvor meget bogen koster mig, at den er ved at

gøre mig tosset, at jeg bliver nødt til at gennemføre det eller opgive at skrive. Mor, jeg vil være forfatter mere end noget som helst andet».

»Ja, kærester, jeg har altid sagt du skriver smukt, men hvorfor er du nødt til at skrive om det der stads?«

Christian Kampmann

Kvinde, kend din krop

Forlaget Tiderne skifter K. Vinder, Tiderne Skifter. pris 40 kr.

Forlaget Tiderne Skifter har udsendt en længe ventet bog, »Kvinde, kend din krop«. Både i sprog og indhold er bogen et vigtigt modstykke til de mandsorienterede, mandsoplevede lærebøger og andre oplysende bøger om kvindens underliv med alt, hvad dertil hører. Den overskrider de hidtidige rammer på området ved at koble den politiske bevidsthed på kvinders sygdomme og sætte dem ind i en samfundsmæssig, politisk sammenhæng. I USA har der i nogen tid eksisteret en lignende bog »Our Bodies — Ourselves« og der er lige kommet en bog, der udelukkende handler om retten til at føde naturligt; det ser ud til at være en tendens, der griber om sig, både med og uden Vanggaard til at skubbe på vognen: at kvinder selv i stadig stigende grad begynder at omdefinere kvindens natur og sygdomme. Vi opvurderer vores kroppsfunktioner så de ikke blir brugt imod os og forsøger at stole på vores egne oplevelser af de mekanismer, der i alt for lang tid har været domineret og tolket af eksperter.

Bogen skal hverken erstatte lægen eller lægebøgerne. Den skal simpelthen være et supplement til lærebøgerne og en hjælp til selvhjælp. Den skal gøre det lettere at afgøre om lægebøger er nødvendige, lettere at stille de rigtige spørgsmål og lettere at tage stilling til svarene. Det er befriende at bogen ikke er set gennem kerne-familiens briller og ikke går ud fra normaltilværelsen

far-mor-og-børn. Den behandler de emner, der ikke er skrevet meget om i forvejen, mest og de allerede behandlede emner (fødsel) mere kort. Den indeholder afsnit om prævention, abort, kræft, fødsel, menstruation, børn og forbrugerrisme, lesbianisme, skønhedsindustrien, voldtægt og selvundersøgelse (selvhjælp) og overgangsaldre m.m.m.

Der har været læger med til at skrive de mere medicinske prægede afsnit og bogen virker velgennearbejdet og saglig. Det er forfriskende at lægen omtales i hunkøn og seksualpartneren for det meste som han/hun. Den politiske værdi er høj fordi den hele tiden påpeger sygdommens samfundsmæssige sammenhæng og dermed afliver troen på at det hele er skæbne og bakterier og at »sygdom er hver mands herre, fru Jensen« — når fru Jensen faktisk er blevet syg af at stå ved en sundhedsfarlig maskine i alt for mange år.

Der er nogle udmærkede collager og fotos af kvinder der ikke ligner idealkvinder — og der er mange enkle formuleringer af velkendte problemstillinger og det trænger vi til: at få følelserne sat på tryk, så vi kan bruge dem:

»En meget almindelig metode, når man skal undertrykke mennesker, er at fratage dem retten til deres egen oplevelse af verden. Hvis vi siger »jeg oplever det og det« eller »jeg føler det og det« og så gang

på gang får at vide, at det, vi oplever og føler, ikke er rigtigt, fordi verden ikke ser sådan ud, — så kommer vi selv i tvivl om, hvorvidt det, vi føler og oplever, er rigtigt ... Når vi ikke længere tror på os selv og ikke tør føle det, vi føler eller opleve det, vi oplever, er vi helt afhængige af andre og deres viden om, hvad vi skal føle og opleve«.

»Kvinde kend din krop« må blive et vendepunkt i opfattelsen af kvindens krop og dens funktioner. Efter at den er skrevet synes jeg man kan forvente større indsigt og forståelse fra lægerne, i hvert fald de yngre, der måske er de mest idealistiske! Den er absolut en begivenhed på bogmarkedet og et brugbart redskab over for undertrykkelsen og vores egne angster for ikke at være rene nok, sensuelle nok, dejlige nok, kvinde nok.

Bente Clod

DEN MASKULINE MYSTIK

Af Eske Holm, Rhodos. Kr. 52.-, 144 s. En vigtig bog om mandens kønsrolle, seksualitet og kroppsudtryk. ●

KÆRLIGHEDENS VEJE OG VILDVEJE

Suzanne Brøgger, Rhodos, kr. 37.-, 211 s. Samme form som »Fri os fra kærligheden«, endnu mere velskrevet og med betragtninger omkring kærlighed og parforhold der fortsætter hvor den første bog slap. ●

TRIBADERNES NAT

Skuespil af Per Olov Enquist om Strindberg. Behandler kønsrollemekanismerne med stor humor og indsigt. Stykket går for tiden i så godt som alle de store svenske byer og er blevet en kæmpesucces. Kommer op i København i Comediehuset. Samlerens forlag, kr. 37.50, 103 s. ●

HVAD ER DET KVINDEN VIL

Som afslutning på Kvindeåret har det Kgl. bibliotek dels afholdt en spændende udstilling dels udgivet en betydningsfuld feminologisk litteraturfortegnelse. Nynne Koch har samlet det omfattende litteraturudvalg og hendes kommentarer, der er uhyre spændende læsning, giver et godt feminologisk idehistorisk oplæg. Bogen er uundgåelig som litteraturfortegnelse for videregående studier, og den kan mere alment anbefales som fin, overskuelig og oplysende læsning. »Hvad er det kvinden vil?« fås i Det Kgl. Biblioteks garderobe, pris kr. 19,75. ●

ORD OG BILD

Svensk tidsskrift. Temanummer om kvinder, nr. 4, 1975. Artikel af Åse Westberg og Erik Rudeng om Privatlivets politiske potentiel, der sætter focus på sammenhænge mellem venstrefløjen og privatlivet. Desuden er der i det nummer

henvisninger til andre numre med kvindestof (og det er pissegodt alt sammen). Nummeret før, nr. 2-3/1975, handler om Sovjet og har en artikel om den russiske revolutionære Alexandra Kollontay og en samtidig digterinde, der ikke var brændende revolutionær. Kollontay skriver om digtenes privat-politiske indhold.

Begge numre — og abonnement — fås ved at skrive til Ord & Bild, Box 15116, 10465, Stockholm, 8 hefter for 60 svenske kroner, til giro 1683-2, studerende 50, sv. kr. ●

SEX og SAMFUND

Tidsskriftet Sex og Samfund belyser ikke blot den udvikling bladet gennemløb, men illustrerer tillige brydningerne mellem tredivernes »ortodokse« freudianere og Wilhelm Reichs tilhængere.

En række af tredivernes førende skribenter er blandt bidragyderne: Poul Henningsen, Børge Madsen, Jørgen Jørgensen, Mogens Klitgaard, Halfdan Rasmussen m.fl. ►